

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
у справах, у яких вирішувалося питання
щодо застосування заходів
забезпечення позову

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за період із 01.01.2018 до 31.01.2023

ЗМІСТ

I. Застосування заходів забезпечення позову у спорах, розглянутих судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	5
1. Забезпечення позову у спорах щодо реєстрації податкових накладних / розрахунків коригування	5
1.1. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення контролюючого органу про включення платника до переліку ризикових платників до набрання законної сили судовим рішенням у справі	5
1.2. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення контролюючого органу про відповідність / невідповідність платника критеріям ризиковості та внесення до журналу ризикових платників	6
2. Забезпечення позову у спорах щодо підакцизних товарів	9
2.1. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом заборони відповідачам зараховувати поточні платежі акцизного податку в рахунок погашення податкового боргу	9
2.2. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення розпорядження контролюючого органу, яким суб'єкту господарювання було анульовано ліцензію на право роздрібної / оптової торгівлі паливом	11
2.3. Забезпечення позову у спорах про анулювання ліцензії на виробництво тютюнових виробів	14
3. Забезпечення позову у спорах щодо реалізації податкового контролю	15
3.1. Вплив забезпечення позову шляхом зупинення дії нормативно-правового акта на обсяг прав та обов'язків сторін у спорі	15
3.2. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом заборони податковому органу здійснювати протести податкових векселів	17
4. Забезпечення позову у спорах щодо митної справи	18
4.1. Вжиття заходів забезпечення позову у спорах щодо компетенції Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на зміну тарифів за наслідком державного регулювання, моніторингу й контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг	18
4.2. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення дії вимог митниці про сплату належної суми митних платежів за виданими гарантіями	20
II. Застосування заходів забезпечення позову у спорах, розглянутих судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	22
1. Про необхідність підтвердження доказами наявності фактичних обставин при розгляді заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов органів Держпраці про накладення штрафу та їх оцінки судом	22

2. Застосування заходів забезпечення позову з підстав очевидної протиправності оскарженого рішення допускається у виключних випадках	23
3. Відсутність особливого порядку відшкодування шкоди внаслідок зупинення дії спеціального дозволу не є підставою для вжиття заходів забезпечення позову	26
4. Заходи забезпечення позову мають застосовуватися з підстав, передбачених законом	28
5. Потенційний демонтаж рекламних засобів не несе загрозу майну особи та не може розцінюватися як обставини, наявність яких дозволяє застосувати суду заходи забезпечення позову в заявлений спосіб	29
6. Недотримання порядку оприлюднення проекту розпорядження КМУ заздалегідь не свідчить про очевидну протиправність оскаржуваного розпорядження	31
7. Застосування заходів забезпечення позову шляхом зупинення примусового стягнення у виконавчому провадженні за заявою неприбуткової організації	33
8. Види забезпечення позову, які не можуть бути застосовані до рішень НБУ	35
9. Застосування заходів забезпечення позову у справах про оскарження постанов Держпраці про накладення штрафу	37
10. Застосування заходів забезпечення позову шляхом зупинення рішення Департаменту міського благоустрою та заборони знесення огорожі навколо будівельного майданчика	39
11. Рішення про затвердження проекту містобудівної документації не впливає на майнові права землекористувачів, що унеможливорює застосування заходів забезпечення позову з таких підстав	41
12. Застосування заходу забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж населеного пункту	43
13. Застосування заходів забезпечення позову у вигляді зупинення дії наказу про скасування реєстрації декларації про початок будівництва	49
14. Недопустимо забезпечувати позов шляхом зупинення виконання судових рішень, що набрали законної сили	52
III. Застосування заходів забезпечення позову у спорах, розглянутих судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	58
1. На що саме потрібно звертати увагу суду при застосуванні засобів забезпечення позову з підстав, передбачених п. 2 ч. 2 ст. 150 КАС України	58
2. Наказ Міністерства юстиції України, яким реєстратору призупинено доступ до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, не позбавляє особу її права на працю	59
3. Забезпечення позову з підстав існування очевидних ознак протиправності рішення суб'єкта владних повноважень може мати місце лише за умови, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду	61

4. Заборона Антимонопольному комітету України вчиняти будь-які дії, пов'язані з проведенням розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції в конкретній справі не відповідає меті застосування правового інституту забезпечення позову 63
5. Незгода особи, яка не є учасником виконавчого провадження, не створює безумовних підстав для застосування заходів забезпечення позову шляхом заборони органам державної виконавчої служби вчиняти будь-які виконавчі дії, окрім зупинення та закінчення виконавчих проваджень 65
6. Щодо неможливості зупинення судом процедури проведення електронних торгів 67

I. Застосування заходів забезпечення позову у спрах, розглянутих судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Забезпечення позову у спрах щодо реєстрації податкових накладних / розрахунків коригування

1.1. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення контролюючого органу про включення платника до переліку ризикових платників до набрання законної сили судовим рішенням у справі

За платником податків залишається право належними документами довести реальність здійснення фінансово-господарських операцій у межах своєї господарської діяльності, а в разі повноти документів щодо цих операцій – подальшого ухвалення позитивного рішення про реєстрацію податкових накладних / розрахунків коригування. Та обставина, що надання додаткових документів та пояснень у кожному конкретному випадку потребує значного часу й зусиль, не може сприйматися як визначена законом підстава для забезпечення позову

08 жовтня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Запорізькій області на ухвалу Запорізького окружного адміністративного суду від 09 квітня 2020 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 24 червня 2020 року у справі № 280/2284/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Комінко» до Головного управління Державної податкової служби у Запорізькій області, про визнання протиправним та скасування рішення про включення позивача до переліку ризикових платників, зобов'язання відповідача виключити платника з переліку ризикових платників податків шляхом прийняття відповідного рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку суб'єкта господарювання на відповідність критеріям ризиковості платника податків, унаслідок якої було прийнято рішення, згідно з яким позивач отримав статус ризикового платника. Платник уточнив, що після прийняття такого рішення кожна податкова накладна / розрахунок коригування, направлені на реєстрацію, будуть зупинені, а покупці не зможуть своєчасно сформувати податковий кредит та відмовляться від подальшої співпраці з платником. Позивач звернувся до суду із заявою про вжиття заходів забезпечення позову, у якій він просив забезпечити позов шляхом зупинення дії рішення контролюючого органу про включення позивача до переліку ризикових платників, до набрання законної сили судовим рішенням у справі.

Запорізький окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду, задовольнив заяву

про забезпечення позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що оскаржуване рішення про зарахування позивача до переліку ризикових платників податків ускладнить ведення господарської діяльності підприємством позивача, що призведе до понесення ним та його контрагентами збитків.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій скасував та ухвалив нове рішення, яким у задоволенні заяви про забезпечення позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

За платником податків залишається право належними документами довести реальність здійснення фінансово-господарських операцій у межах своєї господарської діяльності, а в разі повноти документів щодо цих операцій – подальшого прийняття позитивного рішення про реєстрацію податкових накладних / розрахунків коригування. Та обставина, що надання додаткових документів та пояснень у кожному конкретному випадку вимагає значного часу та зусиль, не може сприйматися як визначена законом підстава для забезпечення позову.

Недоведення необхідності вжиття застосованих судами заходів забезпечення позову, з урахуванням положень частини другої статті 150 Кодексу адміністративного судочинства України, зумовлює те, що застосовані заходи суперечать приписам частини другої статті 151 цього Кодексу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 жовтня 2020 року у справі № 280/2284/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92075924>.

1.2. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення контролюючого органу про відповідність / невідповідність платника критеріям ризиковості та внесення до журналу ризикових платників

Контролюючий орган у межах передбачених законом заходів контролю перевіряє платника податків на відповідність критеріям ризиковості під час реєстрації кожної податкової накладної / розрахунку коригування незалежно від факту належності платника податків до переліку ризикових. Зупинення рішення про відповідність платника податку на додану вартість критеріям ризиковості та внесення до журналу ризикових платників фактично вирішує спір по суті, що суперечить меті застосування заходів забезпечення позову

03 грудня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Волинській області на ухвалу Волинського окружного адміністративного суду від 17 червня 2020 року про забезпечення позову та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 16 вересня 2020 року у справі № 140/8457/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Бетта Грант» до Головного управління Державної податкової

служби у Волинській області про визнання протиправним і скасування рішення контролюючого органу в частині відповідності позивача пункту 8 Критеріїв ризиковості платника податку на додану вартість та внесення до журналу ризикових платників, зобов'язання виключити позивача з переліку ризикових платників податку на додану вартість.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Порядок зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 117 (далі – Порядок № 117), втратив чинність станом на дату винесення рішення контролюючого органу про відповідність позивача пункту 8 Критеріїв ризиковості платника податку на додану вартість. Обґрунтовуючи заяву про забезпечення позову, платник зазначив, що включення його до переліку ризикових платників блокує господарську діяльність підприємства, яке внаслідок існування таких обставин позбавлене можливості зареєструвати податкові накладні, у зв'язку з чим контрагенти не купують товар, позивач не отримує прибуток і невжиття заходів забезпечення позову може спричинити припинення діяльності платника.

Волинський окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, задовольнив заяву про забезпечення позову. Суди попередніх інстанцій, мотивуючи свої рішення про наявність підстав для забезпечення позову, застосували норми матеріального права, що регулюють питання зарахування платників податків до категорії ризикових, покликаючись на приписи Порядку № 117.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення та відмовивши в задоволенні заяви про забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Перевірка контролюючим органом на відповідність критеріям ризиковості платника податків здійснюється під час реєстрації кожної податкової накладної / розрахунку коригування, незалежно від факту належності платника податків до переліку ризикових, і є передбаченим законом заходом контролю.

Зупинення рішення про відповідність платника податку на додану вартість критеріям ризиковості та внесення до журналу ризикових платників фактично вирішує спір по суті, що суперечить меті застосування заходів забезпечення позову. Покликання на аргументовані висновки про наявність підстав для забезпечення позову, беручи до уваги обставини визнання нечинними окремих пунктів Порядку № 117, свідчить про вирішення судами на стадії розгляду клопотання про забезпечення позову питання обґрунтованості заявлених позовних вимог, яке може бути предметом дослідження судом лише під час розгляду спору по суті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 3 грудня 2020 року у справі № 140/8457/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93301970>.

Вирішуючи питання про вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення контролюючого органу про відповідність / невідповідність платника критеріям ризиковості та внесення до журналу ризикових платників, суд в ухвалі про забезпечення позову має не лише навести мотиви, з яких дійшов висновку, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити / унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист чи поновлення порушених або оскаржуваних прав / інтересів позивача, але й указати, в чому будуть полягати дії, спрямовані на відновлення прав позивача, оцінити складність вчинення цих дій, встановити, що витрати, пов'язані з відновленням прав, будуть значними

01 грудня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Волинській області на ухвалу Волинського окружного адміністративного суду від 29 липня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 28 жовтня 2020 року у справі № 140/11033/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Волиньтабак» до Головного управління Державної податкової служби у Волинській області про визнання протиправним і скасування рішення про відповідність / невідповідність платника критеріям ризиковості та внесення до журналу ризикових платників, зобов'язання виключити платника з переліку платників податків, які відповідають критеріям ризиковості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивача було включено до переліку ризикових платників податків, що призвело до зупинення реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних та неможливості подальшої їх реєстрації, погіршення ділової репутації, можливого розірвання відносин з контрагентами та потенційного банкрутства. Платник подав до суду заяву про вжиття заходів забезпечення адміністративного позову, у якій він просив забезпечити позов шляхом зупинення дії рішення контролюючого органу про відповідність / невідповідність платника критеріям ризиковості та внесення до журналу ризикових платників.

Волинський окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, задовольнив заяву про забезпечення позову, зупинивши дію оскаржуваного рішення контролюючого органу. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що забезпечення позову на час судового розгляду справи надасть позивачу можливість провадити господарську діяльність та реєструвати податкові накладні до остаточного вирішення цього спору.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення й ухваливши нове, яким відмовив у задоволенні заяви про забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Положення Податкового кодексу України та Порядку зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових

накладних, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 грудня 2019 року № 1165, вказують на відсутність законодавчих підстав уважати, що зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування унеможливорює подальшу реєстрацію цих документів податкової звітності.

Вирішуючи питання про вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення контролюючого органу про відповідність / невідповідність платника критеріям ризиковості та внесення до журналу ризикових платників, суд в ухвалі про забезпечення позову має не лише навести мотиви, з яких дійшов висновку, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оскаржуваних прав або інтересів позивача, але й указати, в чому будуть полягати дії, спрямовані на відновлення прав позивача, оцінити складність вчинення цих дій, встановити, що витрати, пов'язані з відновленням прав, будуть значними.

Віднесення платників до категорії ризикових є формою податкового контролю, спрямованого, зокрема, на забезпечення прав та інтересів суб'єктів господарювання щодо правильності відображення результатів господарської діяльності з метою оподаткування. Вжиття заходів забезпечення позову у запропонований позивачем спосіб фактично би вирішило спір по суті, що суперечить меті застосування статті 150 Кодексу адміністративного судочинства України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 грудня 2021 року у справі № 140/11033/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101534697>.

2. Забезпечення позову у спорах щодо підакцизних товарів

2.1. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом заборони відповідачам зараховувати поточні платежі акцизного податку в рахунок погашення податкового боргу

Щоб довести необхідність застосування заходів забезпечення позову, платник має надати докази, що контролюючий орган ужив належних заходів для погашення податкового боргу

25 березня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби, Головного управління Державної податкової служби у Харківській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Волинській області на ухвалу Житомирського окружного адміністративного суду від 27 вересня 2019 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 17 грудня 2019 року у справі № 240/9592/19 за позовом Приватного підприємства «Укрпалетсистем» до Офісу

великих платників податків Державної фіскальної служби, Головного управління Державної фіскальної служби у Харківській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Закарпатській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Львівській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Запорізькій області, Головного управління Державної фіскальної служби у Київській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Житомирській області, Головного управління Державної фіскальної служби в Івано-Франківській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Кіровоградській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Волинській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Черкаській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Рівненській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Дніпропетровській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Вінницькій області, Головного управління Державної фіскальної служби у Сумській області, Головного управління Державної фіскальної служби в Одеській області про визнання протиправними дій щодо внесення до інтегрованої картки платника податків суми податкового боргу з акцизного податку (включаючи штраф), а також про скасування податкових вимог.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган прийняв податкові повідомлення-рішення про донарахування платнику акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів та застосував штрафні санкції. За результатами судового оскарження на рівні касаційної інстанції платнику було відмовлено в задоволенні позову про оскарження вказаних податкових повідомлень-рішень, тому контролюючі органи відобразили в інтегрованій картці відповідні суми податкового боргу та пені. Не погодившись з цими рішеннями, платник звернувся до суду та подав заяву про вжиття заходів забезпечення адміністративного позову шляхом заборони відповідачам проводити зарахування поточних платежів акцизного податку в рахунок погашення податкового боргу до закінчення розгляду судом позову. Позивач зазначив, що відповідачі регулярно проводять зарахування поточних платежів зі сплати зобов'язань з акцизного податку в рахунок погашення відображеного ними податкового боргу, що суттєво впливає на платіжний баланс підприємства та значно ускладнює регулярну виплату заробітної плати, що може погіршити соціальну захищеність працівників підприємства.

Житомирський окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, задовольнив заяву про забезпечення позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що дії контролюючих органів негативно впливають на платіжний стан позивача, перешкоджають його господарській діяльності (у контексті податкової застави та нарахування пені), можуть погіршити стан соціальної захищеності працівників платника.

Верховний Суд задовольнив касаційні скарги, скасувавши оскаржувані судові рішення й ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні заяви про застосування заходів забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Суд, розглядаючи заяву про вжиття заходів забезпечення адміністративного позову, з огляду на докази, надані заявником для підтвердження своїх вимог, має пересвідчитися, зокрема, у тому, що існує дійсна та реальна загроза невиконання рішення суду чи суттєва перешкода для такого виконання.

Щоб довести необхідність застосування заходів забезпечення позову, платник має надати докази, що контролюючий орган ужив належних заходів для погашення податкового боргу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 березня 2020 року у справі № 240/9592/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88431001>.

2.2. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення розпорядження контролюючого органу, яким суб'єкту господарювання було анульовано ліцензію на право роздрібної / оптової торгівлі паливом

Під час вирішення питання щодо забезпечення позову обґрунтованість позову не досліджується, оскільки питання обґрунтованості заявлених позовних вимог є предметом дослідження судом під час розгляду спору по суті та не можуть вирішуватися ним під час розгляду клопотання про забезпечення позову

14 грудня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Житомирській області на ухвалу Житомирського окружного адміністративного суду від 02 серпня 2021 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 23 вересня 2021 року у справі № 240/16920/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Яркон» до Головного управління Державної податкової служби у Житомирській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень та визнання протиправними та скасування розпоряджень, якими суб'єкту господарювання було анульовано ліцензію на право роздрібної / оптової торгівлі паливом.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами проведення фактичної перевірки, контролюючий орган зробив висновок, що подані платником заяви на одержання ліцензій були оформлені з наданням недостовірних даних, що зумовило прийняття розпоряджень, якими суб'єкту господарювання було анульовано ліцензію на право роздрібної / оптової торгівлі паливом. Не погодившись з цими висновками і звернувшись до суду, платник разом з позовом подав заяву про забезпечення позову, у якій просив зупинити дію цих розпоряджень до набрання законної сили

судовим рішенням у цій справі. Відповідач зауважив, що не виявлено ознак існування очевидної небезпеки заподіяння шкоди правам та інтересам позивача до прийняття у справі судового рішення, або неможливості захисту таких прав та інтересів без вжиття заходів забезпечення позову.

Житомирський окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, задовольнив заяву, вживши заходи забезпечення позову шляхом зупинення дії розпоряджень контролюючого органу, якими суб'єкту господарювання було анульовано ліцензію на право роздрібної / оптової торгівлі паливом. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що заявник довів існування реальної загрози завдання шкоди його правам, зокрема матеріальним, внаслідок невжиття заходів для забезпечення адміністративного позову до ухвалення рішення у справі. Суди врахували те, що можливість ведення господарської діяльності безпосередньо залежить від наявності та чинності відповідних ліцензій.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спосіб забезпечення позову шляхом зупинення розпорядження контролюючого органу, яким суб'єкту господарювання було анульовано ліцензію на право роздрібної / оптової торгівлі паливом, відповідає його предмету, а вжиття таких заходів не зумовлює фактичного вирішення спору по суті, а спрямоване лише на збереження поточного становища до розгляду справи по суті заявлених вимог.

Під час вирішення питання щодо забезпечення позову обґрунтованість позову не досліджується, оскільки питання обґрунтованості заявлених позовних вимог є предметом дослідження судом під час розгляду спору по суті та не можуть вирішуватись ним під час розгляду клопотання про забезпечення позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 грудня 2021 року у справі № 240/16920/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101922883>.

Застосування заходів забезпечення позову щодо зупинення дії розпорядження про анулювання ліцензії на право виробництва, зберігання пального, оптової та роздрібної торгівлі ним, а також зобов'язання видалити відповідні записи про анулювання ліцензій з відповідного реєстру в контексті таких оскаржуваних дій контролюючого органу узгоджується з принципом процесуальної економії, відповідно до якого немає потреби звертатися до суду для додаткових засобів захисту

13 липня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Житомирській області, утвореного як відокремлений підрозділ Державної податкової служби України на ухвалу

Житомирського окружного адміністративного суду від 26 жовтня 2021 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 20 січня 2022 року у справі № 240/26736/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Оіл Газ» до Головного управління Державної податкової служби у Житомирській області про визнання протиправним і скасування розпорядження про анулювання ліцензій, зобов'язання видалити інформацію щодо анулювання ліцензій платника з Єдиного державного реєстру суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі пальним, та місць виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі пальним.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган прийняв розпорядження про анулювання ліцензії платника. Не погодившись з цим висновком, платник подав до суду заяву про забезпечення позову шляхом зупинення дії оскаржуваного розпорядження та зобов'язання видалити відповідні записи про анулювання ліцензій, до набрання законної сили рішенням суду. Обґрунтовуючи вимоги цієї заяви, позивач зазначив, що можливість ведення ним господарської діяльності безпосередньо залежить від наявності та чинності відповідної ліцензії, а також указав на очевидність ознак протиправності розпорядження, що полягають, зокрема, у незазначенні конкретної підстави анулювання ліцензії та виконанні контролюючим органом перевірки документів, які вже попередньо перевірялись під час видачі ліцензії.

Житомирський окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив заяву про забезпечення позову, зупинивши дію оскарженого розпорядження до набрання законної сили судовим рішенням у справі. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що невжиття заходів забезпечення позову в цьому випадку може мати наслідком заподіяння шкоди правам, свободам та інтересам заявника та третіх осіб, зокрема трудовому колективу, а також можливе настання й інших негативних наслідків, для виправлення яких позивачу буде необхідно докласти значних зусиль.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Вирішуючи питання щодо наявності підстав для вжиття заходів забезпечення позову, суди мають враховувати специфіку правовідносин, стосовно яких виник спір, та їхнє відповідне законодавче врегулювання, за наслідками аналізу якого можна зробити висновок, чи дійсно застосування заходів забезпечення позову є необхідним у конкретному випадку, чи може невжиття таких засобів мати незворотні наслідки.

Застосування заходів забезпечення позову щодо зупинення дії розпорядження про анулювання ліцензії на право виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі пальним, а також зобов'язання видалити відповідні записи про анулювання ліцензій з відповідного реєстру в контексті таких оскаржуваних дій контролюючого органу – узгоджується з принципом процесуальної економії,

відповідно до якого немає потреби звертатися до суду для додаткових засобів захисту.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 липня 2022 року у справі № 240/26736/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105247791>.

2.3. Забезпечення позову у спрах про анулювання ліцензії на виробництво тютюнових виробів

У разі невжиття ініційованих заходів забезпечення позову анулювання ліцензії на виробництво тютюнових виробів позбавляє платника права на подальше здійснення такої діяльності та може призвести до ухвалення судом рішення по суті спору до розриву відповідних господарських зв'язків, вивільнення працівників, що матиме наслідком утруднення або неможливість відновлення господарської діяльності взагалі, в разі ухвалення позитивного рішення суду

11 січня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної податкової служби України на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 15 липня 2022 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 11 жовтня 2022 року у справі № 640/10679/22 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Табак Дім» до Державної податкової служби України про визнання протиправним і скасування наказу про проведення фактичної перевірки.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів фактичну перевірку ліцензіата, під час якої було виявлено факт подання платником недостовірних даних у документах, разом із заявою про отримання ліцензії, що стало правовою підставою для подальшого прийняття розпорядження про анулювання ліцензії на виробництво тютюнових виробів. Позивач звернувся до суду із заявою про забезпечення позову шляхом заборони Державній податковій службі України до набрання законної сили рішенням суду у справі приймати розпорядження щодо анулювання ліцензії на виробництво тютюнових виробів, яке призведе до повного зупинення господарської діяльності та матиме невідворотні наслідки насамперед у вигляді втрати прибутку, неможливості виплати заробітної плати працівникам із можливим їх подальшим звільненням, простою обладнання, яке потребує постійного обслуговування, неможливості відновити господарську діяльність у зв'язку з понесеними збитками.

Окружний адміністративний суд міста Києва ухвалою, залишеною без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив заяву про забезпечення позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що анулювання ліцензії на виробництво тютюнових виробів унеможливить виконання договірних зобов'язань платника перед своїми клієнтами, а також зупинить ввезення

закуповуваного товару (імпорту) від постачальників-нерезидентів, що спричинить негативні наслідки порушення позивачем договірних зобов'язань, накладення контрагентом штрафних санкцій, простій транспортних засобів на митному кордоні та можливе розірвання контракту через невиконання договірних умов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Метою забезпечення позову є вжиття судом, у провадженні якого знаходиться справа, заходів щодо охорони матеріально-правових інтересів позивача від можливих недобросовісних дій з боку відповідача, щоб забезпечити платнику реальне та ефективне виконання судового рішення, якщо воно буде ухвалене на користь позивача, зокрема, для попередження потенційних труднощів у подальшому виконанні такого рішення.

У разі невжиття ініційованих заходів забезпечення позову, анулювання ліцензії на виробництво тютюнових виробів позбавляє платника права на подальше здійснення такої діяльності та може призвести до ухвалення судом рішення по суті спору до розриву відповідних господарських зв'язків, вивільнення працівників, що матиме наслідком утруднення або неможливість відновлення господарської діяльності взагалі в разі ухвалення позитивного рішення суду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 січня 2023 року у справі № 640/10679/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108346892>.

3. Забезпечення позову у спорах щодо реалізації податкового контролю

3.1. Вплив забезпечення позову шляхом зупинення дії нормативно-правового акта на обсяг прав та обов'язків сторін у спорі

За своєю суттю інститут забезпечення позову як в адміністративному судочинстві, так і в інших його видах є інститутом попереднього судового захисту. Зупинення дії нормативно-правового акта як один зі способів забезпечення позову не змінює обсягу прав та обов'язків сторін у спорі, а лише як один зі способів судового захисту тимчасово зупиняє їх реалізацію до вирішення спору по суті й не є підставою для звільнення позивача від виконання встановленого законом обов'язку після скасування таких заходів у разі відмови в задоволенні позову

11 червня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Київської міської митниці Державної фіскальної служби та Товариства з обмеженою відповідальністю «Фогт Медікал Логістик» на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 22 квітня 2016 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 23 червня 2016 року у справі № 826/4747/13-а за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Фогт Медікал Логістик» до Київської регіональної

митниці Державної фіскальної служби про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами проведення документальної невіізної перевірки було виявлено, що платник під час імпортування товару не здійснив нарахування та не сплатив антидемпінгове мито, що призвело до зниження суми податкового зобов'язання. Контролюючий орган нарахував суб'єкту господарювання грошове зобов'язання з антидемпінгового мита згідно з рішенням Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі у період дії заходів забезпечення позову у справі, якими дію такого рішення було зупинено. Платник уважав, що на момент митного оформлення спірних митних декларацій національне законодавство не давало можливості ні позивачу, ні співробітникам митного органу передбачити, що до цих митних оформлень буде застосовано оскаржуване рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі. Суд застосував заходи забезпечення адміністративного позову шляхом зупинення дії нормативно-правового акта.

Суди неодноразово розглядали відповідну справу. Окружний адміністративний суд міста Києва постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку про правомірність, після скасування судом заходів забезпечення адміністративного позову, покладення контролюючим органом на позивача обов'язку щодо сплати антидемпінгового мита відповідно до рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі за період, коли дію зазначеного рішення було зупинено.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За своєю суттю інститут забезпечення позову як в адміністративному судочинстві, так і в інших його видах, є інститутом попереднього судового захисту. Метою його запровадження є гарантування виконання рішення суду у разі задоволення позову, якщо існує очевидна небезпека заподіяння шкоди правам, свободам та інтересам позивача до ухвалення рішення у справі.

Зупинення дії нормативно-правового акта як один зі способів забезпечення позову не змінює обсягу прав та обов'язків сторін у спорі, а лише як один зі способів судового захисту тимчасово зупиняє їх реалізацію до вирішення спору по суті та не є підставою для звільнення позивача від виконання встановленого законом обов'язку після скасування таких заходів у разі відмови у задоволенні позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 червня 2020 року у справі № 826/4747/13-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89757266>.

3.2. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом заборони податковому органу здійснювати протести податкових векселів

Застосування заходів забезпечення позову шляхом заборони податковому органу здійснювати протести податкових векселів зумовлене тим, що списання грошових коштів за виданими юридичною особою податковими векселями до надання судами правової оцінки правомірності неврахування податковим органом первинних документів, наданих юридичною особою на підтвердження цільового використання ввезеного товару, впливає на ефективність здійснення судом захисту порушеного права, який насамперед спрямований на поновлення такого права, і лише в разі неможливості такого поновлення – гарантувати особі можливість отримання відповідного відшкодування

22 липня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків на ухвалу Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 21 квітня 2021 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 14 липня 2021 року у справі № 151зп-21/160 за заявою Товариства з обмеженою відповідальністю «Фірма „Фідея“» до Східного міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків, за участі Публічного акціонерного товариства «МТБ Банк», Акціонерного товариства «Банк Альянс» як третіх осіб, про зобов'язання вчинити дії шляхом заборони контролюючому органу здійснювати протести податкових векселів, виконавчі написи на протестах податкових векселів, подавати податкові векселі на оплати до банків, які авалювали вказані векселі, та з виконавчими написами на примусове виконання до органів державної виконавчої служби та/або до приватних виконавців, а також заборони банку здійснювати оплати за простими векселями.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник видав податкові векселі та подав їх для взяття на облік до контролюючого органу, а також подав первинні документи щодо операцій з погашення податкових векселів, зареєструвавши в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового відповідні акцизні накладні з постачання палива для реактивних двигунів. Контролюючий орган направив на адресу платника вимоги про усунення порушень, якими вимагав сплатити акцизний податок за векселями. Строк погашення податкових векселів, стосовно оплати яких суд застосував заходи забезпечення позову, сплинув. Платник подав заяву про забезпечення позову шляхом заборони контролюючому органу здійснювати протести податкових векселів, робити виконавчі написи на протестах податкових векселів, подавати податкові векселі на оплати до банків, які авалювали вказані векселі, і подавати податкові векселі з виконавчими написами на примусове виконання до органів державної виконавчої служби

та/або до приватних виконавців, а також заборони банку здійснювати оплати за простими векселями.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду, задовольнив заяву про забезпечення позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що існують підстави для вжиття заходів забезпечення позову, оскільки списання грошових коштів за виданими податковими векселями до надання судами правової оцінки правомірності неврахування контролюючим органом первинних документів, наданих заявником на підтвердження цільового використання ввезеного товару, впливає на здійснення ефективного способу захисту порушеного права, який насамперед спрямований на поновлення такого права, а в разі неможливості такого поновлення – гарантувати особі можливість отримання відповідного відшкодування.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Заходи забезпечення мають вживатися лише в межах позовних вимог, бути співмірними з ними, а необхідність їх застосування має обґрунтовуватися поважними підставами та підтверджуватись належними доказами.

Застосування заходів забезпечення позову шляхом заборони податковому органу здійснювати протести податкових векселів зумовлене тим, що списання грошових коштів за виданими юридичною особою податковими векселями до надання судами правової оцінки правомірності неврахування податковим органом первинних документів, наданих юридичною особою на підтвердження цільового використання ввезеного ним товару, впливає на ефективність здійснення судом захисту порушеного права, який насамперед спрямований на поновлення такого права, і лише у разі неможливості такого поновлення – гарантувати особі можливість отримання відповідного відшкодування.

Якщо строк погашення векселів сплинув, то у строк, установлений підпунктом 229.8.11 пункту 229.8 статті 229 Податкового кодексу України, контролюючий орган зобов'язаний розпочати процедуру опротестування векселів та звернення до банків-авалістів. Забезпечення позову у запропонований спосіб не позбавляє права контролюючий орган застосувати процедури, визначені підпунктом 229.8.11 пункту 229.8 статті 229 цього Кодексу, за результатами розгляду судом позову по суті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 липня 2022 року у справі № 151зп-21/160 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105381342>.

4. Забезпечення позову у спорах щодо митної справи

4.1. Вжиття заходів забезпечення позову у спорах щодо компетенції Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних

послуг, на зміну тарифів за наслідком державного регулювання, моніторингу й контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг

Якщо оскаржуваною постановою було встановлено, а не змінено тариф на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління, то неприйнятними є доводи щодо неврахування судом при встановленні очевидних ознак протиправності такого акта як підстави для забезпечення позову повноважень у Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на зміну тарифів за наслідком державного регулювання, моніторингу й контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг

20 травня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Приватного акціонерного товариства «Національна енергетична компанія „Укренерго“», Державного підприємства «Гарантований покупець», Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 27 червня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 21 серпня 2019 року у справі № 640/11330/19 за позовом Акціонерного товариства «Нікопольський завод феросплавів» до Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, за участі Приватного акціонерного товариства «Національна енергетична компанія „Укренерго“», акціонерних товариств «Дніпроазот», «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат», «Покровський гірничо-збагачувальний комбінат» і «Запорізький завод феросплавів», Державного підприємства «Гарантований покупець», товариств з обмеженою відповідальністю «Акванова Девелопмент», «Ренджи Сарата» і «Сивашенергопром», Ватутінського комунального виробничого підприємства «Водоканал» як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, про визнання протиправними та скасування постанов щодо затвердження тарифів, прийнятих Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник звернувся до суду із заявою про забезпечення позову шляхом зупинення дії постанов щодо затвердження тарифів, прийнятих Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Приписи оскаржуваних актів запровадили тарифи не на календарний рік, як передбачено законодавством, а лише на II півріччя 2019 року, допускаючи перехресне субсидювання між користувачами системи, що, на переконання позивача, є недопустимою дискримінаційною обставиною та прямо суперечить частині третій статті 7 Закону України від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII «Про ринок електричної енергії». Платник уточнив, що прийняття вказаних та нічим

не обґрунтованих і безпідставних постанов призвело до зростання тарифу на передачу електроенергії більше ніж у шість разів, що для нього, як найбільшого в Європі виробника марганцевих феросплавів, є критичним, оскільки впливає на кінцеву вартість продукту та його конкурентоспроможність і може призвести до повної зупинки його діяльності, зменшення або навіть припинення сплати відрахувань до бюджетів міста та України, заробітної плати працівникам, а також до нестабільної роботи в усіх металургійних та енергетичних галузях промисловості України.

Окружний адміністративний суд міста Києва ухвалою, залишеною без змін ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду, заяву про забезпечення позову задовольнив. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду, ефективний захист чи поновлення порушених і оскаржуваних прав та інтересів позивача, а також що існують очевидні ознаки протиправності оскаржуваних постанов Національної комісії, що виконує державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Вирішуючи питання про вжиття заходів забезпечення позову, суд має встановити наявність саме таких ознак, які свідчать про протиправність оскаржуваного рішення поза обґрунтованим сумнівом, а не встановлювати правомірність / протиправність оскаржуваного рішення на цій стадії.

Зупинення дії нормативно-правового акта як захід забезпечення позову допускається лише в разі очевидних ознак протиправності такого акта та порушення прав, свобод або інтересів особи, яка звернулася до суду з позовом щодо такого акта. Якщо оскаржуваною постановою було встановлено, а не змінено тариф на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління, то неприйнятними є доводи щодо неврахування судом при встановленні очевидних ознак протиправності такого акту, як підстави для забезпечення позову, повноважень у Національної комісії, що виконує державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на зміну тарифів за наслідком державного регулювання, моніторингу та контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 травня 2020 року у справі № 640/11330/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89325734>.

4.2. Вжиття заходів забезпечення позову шляхом зупинення дії вимог митниці про сплату належної суми митних платежів за виданими гарантіями

Одним із видів забезпечення позову є зупинення дії вимог митниці про сплату належної суми митних платежів за виданими гарантіями. Такий вид забезпечення

позову відповідає заявленим позовним вимогам, безпосередньо пов'язаний з предметом спору, необхідний і достатній для забезпечення виконання судового рішення

07 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Енергетичної митниці Державної фіскальної служби на ухвалу Вінницького окружного адміністративного суду від 13 квітня 2018 року та постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду від 01 серпня 2018 року у справі № 802/907/18-а за позовом Командитного товариства «Бізнес Гарант» до Енергетичної митниці Державної фіскальної служби про визнання протиправними та скасування вимог про сплату належної суми митних платежів за гарантією.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник уклав договір з іноземною компанією про надання послуг з видачі фінансових гарантій. Було видано належні гарантійні документи. Митниця за результатами перевірки наданих документів надіслала платникові вимоги про сплату відповідної суми митних платежів за виданими гарантіями. Позивач подав до суду заяву про забезпечення адміністративного позову шляхом зупинення дії вимог про сплату належної суми митних платежів за гарантією, яку суб'єкт господарювання не зможе сплатити внаслідок відсутності такого розміру коштів на рахунках і в разі звернення стягнення це призведе до зупинення господарської діяльності платника.

Вінницький окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою Вінницького апеляційного адміністративного суду, задовольнив заяву про забезпечення позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що в разі задоволення позовних вимог для відновлення прав позивача необхідно буде докласти значних зусиль і витрат, а належним видом забезпечення позову в цьому випадку є зупинення дії вимог контролюючого органу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Подання адміністративного позову, а також відкриття провадження у справі не зупиняють дій та рішень суб'єкта владних повноважень. Відповідно до статті 154 Кодексу адміністративного судочинства України, в порядку забезпечення позову, суд може ухвалою застосувати відповідні заходи забезпечення позову.

Одним із видів забезпечення позову є зупинення дії вимог митниці про сплату належної суми митних платежів за виданими гарантіями. Такий вид забезпечення позову відповідає заявленим позовним вимогам, безпосередньо пов'язаний з предметом спору, необхідний і достатній для забезпечення виконання судового рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 7 червня 2022 року у справі № 802/907/18-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104677395>.

II. Застосування заходів забезпечення позову у справах, розглянутих судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1. Про необхідність підтвердження доказами наявності фактичних обставин при розгляді заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов органів Держпраці про накладення штрафу та їх оцінки судом

Підтвердження доказами наявності фактичних обставин є достатнім обґрунтуванням при розгляді судом заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов органів Держпраці про накладення штрафу. Суд у кожному випадку, керуючись конкретними доказами, має оцінювати всі обставини в сукупності та в ухвалі про забезпечення позову навести мотиви, з яких він дійшов висновку, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити / унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист чи поновлення порушених або оспорюваних прав / інтересів позивача, а також вказати, у чому будуть полягати дії, направлені на відновлення прав позивача, оцінити складність вчинення цих дій, установити, що витрати, пов'язані з відновленням прав, будуть значними

01 червня 2022 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпраці у Львівській області на ухвалу Львівського окружного адміністративного суду від 25 березня 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 06 липня 2021 року з питань вжиття заходів забезпечення позову у справі № 380/4273/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Експрес таксі-2020" до Головного управління Держпраці у Львівській області про скасування постанови про накладення штрафу

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У березні 2021 року ТОВ звернулося до суду з позовом про визнання протиправною та скасування постанови органу Держпраці про накладення штрафу за порушення законодавства про працю та зайнятість населення.

Також позивачем було подано заяву про забезпечення позову шляхом зупинення дії зазначеної постанови до набрання законної сили рішенням суду у цій справі.

Львівський окружний адміністративний суд ухвалою, яка була залишена без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, заяву ТОВ про забезпечення позову задовольнив.

Суди керувалися тим, що постанова органу Держпраці є самостійним виконавчим документом і може бути пред'явлена до виконання органам державної виконавчої служби в будь-який час в порядку встановленому Законом України «Про виконавче провадження».

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення попередніх інстанцій скасував та ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні заяви про забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Підстави для застосування заходів забезпечення позову в адміністративній справі відповідно до статті 150 КАС України не є безумовними.

Суд при розгляді заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов органів Держпраці про накладення штрафу має оцінювати всі обставини у сукупності (суму штрафу, майновий стан позивача, чи було пред'явлено постанову Держпраці до виконання, чи відкрито виконавче провадження тощо).

Також мають досліджуватися достатньо обґрунтовані припущення, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся до суду; чи не призведе невжиття заявленого заходу забезпечення позову до порушення вимоги щодо справедливого та ефективного захисту порушених прав, зокрема, чи зможе позивач їх захистити в межах одного цього судового провадження за його позовом без нових звернень до суду.

Достатньо обґрунтованим для забезпечення позову є підтверджена доказами наявність фактичних обставин, з якими пов'язується застосування певного виду забезпечення позову.

Отже, судова палата дійшла висновку, що, вирішуючи питання про вжиття заходів забезпечення позову, суд в ухвалі про забезпечення позову повинен навести мотиви, з яких він дійшов висновку, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача.

Також суд має вказати, у чому будуть полягати дії, направлені на відновлення прав позивача, оцінити складність вчинення цих дій, встановити, що витрати, пов'язані з відновленням прав, будуть значними.

Верховний Суд визнав висновок судів попередніх інстанцій про забезпечення позову помилковим з огляду на те, що, забезпечуючи позов, суди не обґрунтували того, що невжиття таких заходів, як зупинення дії оскаржуваного позивачем рішення, зумовить настання негативних і незворотних наслідків для господарської діяльності позивача, істотно ускладнить ефективність захисту й унеможливить поновлення порушених прав позивача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 червня 2022 року у справі № 380/4273/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104593158>.

2. Застосування заходів забезпечення позову з підстав очевидної протиправності оскарженого рішення допускається у виключних випадках

Суд, який застосовує заходи забезпечення позову з підстав очевидності ознак протиправності оскарженого рішення, на основі наявних у справі доказів повинен

бути переконаний, що рішення явно суперечить вимогам закону за критеріями, передбаченими ч. 2 ст. 2 КАС України, порушує права, свободи або інтереси позивача і вжиття заходів забезпечення позову є способом запобігання істотним та реальним негативним наслідкам цього порушення.

Твердження про «очевидність» порушення до розгляду справи по суті є висновком, який свідчить про правову позицію суду наперед. Тому застосування заходів забезпечення позову із цієї підстави допускається у виключних випадках.

Безумовно, рішення чи дії суб'єктів владних повноважень справляють певний вплив на суб'єктів господарювання. Такі рішення можуть завдавати шкоди і мати наслідки, які позивач оцінює негативно. Проте відповідно до ст. 150 КАС України зазначені обставини навіть у разі їх доведення не є підставами для застосування заходів забезпечення позову в адміністративній справі

10 квітня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) на ухвалу Окружного адміністративного суду м. Києва від 17 жовтня 2018 та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 18 грудня 2018 у справі № 826/16509/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Скайпарк груп" до Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про визнання протиправним та скасування наказу, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У цій справі позивач подав заяву про забезпечення позову шляхом зупинення дії оскаржуваного наказу та зобов'язання відповідача відновити інформацію про дозвіл в Єдиному реєстрі документів, що дають право на виконання підготовчих та будівельних робіт і засвідчують прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, відомостей про повернення на доопрацювання, відмову у видачі скасування та анулювання зазначених документів.

Як на підставу забезпечення позову позивач покликався на очевидну протиправність оскаржуваного рішення та те, що невжиття заходів забезпечення позову спричинить завдання позивачеві значних збитків та завдання шкоди інтересам як позивача, так і інвесторів позивача - великої кількості фізичних та юридичних осіб.

Суд першої інстанції, задовольняючи заяву про вжиття заходів до забезпечення позову, дійшов висновку, що продовження дії оскаржуваного рішення протягом строку розгляду судом адміністративної справи свідчить на користь настання негативних наслідків для позивача як замовника будівництва. Це є достатнім підтвердженням того, що невжиття заходів забезпечення позову може істотно ускладнити чи унеможливити ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав та інтересів позивача, за захистом яких він

звернувся до суду. Суд погодився, що затримка в оформленні документів може потягнути за собою наслідки для позивача та зашкодити як інтересам позивача, так і інтересам широкого кола інвесторів будівництва.

Суд апеляційної інстанції погодився з висновками суду першої інстанції в частині зупинення дії наказу № 134 від 18.05.2018 Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) до набрання законної сили рішенням у справі.

Щодо зобов'язання відповідача відновити реєстрацію в Єдиному реєстрі документів, що дають право на виконання підготовчих та будівельних робіт і засвідчують прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, відомостей про повернення на доопрацювання, відмов у видачі, скасування та анулювання зазначених документів декларацій про початок виконання будівельних робіт по об'єктам, апеляційний суд не погодився.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким відмовив позивачу у задоволенні заяви про забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

З приводу цієї заяви та підстав для застосування обраного позивачем заходу для забезпечення позову Верховний Суд висловився наступним чином.

З огляду на положення процесуального законодавства, суд, який застосовує заходи забезпечення позову з підстав очевидності ознак протиправності оскарженого рішення, на основі наявних у справі доказів повинен бути переконаний, що рішення явно суперечить вимогам закону за критеріями, передбаченими ч. 2 ст. 2 КАС України, порушує права, свободи або інтереси позивача і вжиття заходів забезпечення позову є способом запобігання істотним та реальним негативним наслідкам цього порушення.

Твердження про "очевидність" порушення до розгляду справи по суті є висновком, який свідчить про правову позицію суду наперед. Тому застосування заходів забезпечення позову з цієї підстави допускається у виключних випадках.

Безумовно, рішення чи дії суб'єктів владних повноважень справляють певний вплив на суб'єктів господарювання. Такі рішення можуть завдавати шкоди і мати наслідки, які позивач оцінює негативно. Проте Суд звертає увагу, що відповідно до ст. 150 КАС України зазначені обставини, навіть у разі їх доведення, не є підставами для застосування заходів забезпечення позову в адміністративній справі.

За такого правового обґрунтування, Верховний Суд констатував, що забезпечуючи позов шляхом зупинення дії спірного наказу до набрання законної сили рішенням у справі, суди внаслідок неправильного застосування норм процесуального права дійшли помилкового висновку про необхідність застосування цього заходу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 826/16509/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81046468>.

3. Відсутність особливого порядку відшкодування шкоди внаслідок зупинення дії спеціального дозволу не є підставою для вжиття заходів забезпечення позову

Підприємницька діяльність передбачає ведення господарської діяльності на власний ризик, який включає можливі втрати інвестицій, виникнення додаткових витрат та інше. У разі оскарження відповідного акта суб'єкта владних повноважень особа має право разом з іншими позовними вимогами заявити вимоги про відшкодування спричиненої таким актом шкоди. Тому відсутність особливого порядку відшкодування шкоди внаслідок необґрунтованого зупинення дії спеціального дозволу не може бути підставою вжиття заходів забезпечення позову

20 березня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної служби геології та надр України на ухвалу Окружного адміністративного суду м. Києва від 17 вересня 2018 та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 04 грудня 2018 у справі № 826/14951/18 за заявою Товариства з обмеженою відповідальністю "Навігатор Комплект" до Державної служби геології та надр України про забезпечення позову.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ "Навігатор Комплект" звернулося до суду з заявою, в якій просило забезпечити позов шляхом зупинення дії наказу Державної служби геології та надр України від 07.09.2018 про зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами від 27.04.2016, наданого ТОВ «Навігатор комплект» з метою геологічного вивчення, у тому числі ДПР (дослідно-промислової розробки) з подальшим видобуванням нафти і газу Майницької площі до вирішення по суті адміністративної справи за позовом, що подаватиметься Товариством з обмеженою відповідальністю «Навігатор комплект» про визнання протиправними дій та скасування акту індивідуальної дії.

Заяву обґрунтовано тим, що в разі невжиття судом заходів забезпечення позову, існує реальна загроза заподіяння шкоди майновим правам та інтересам підприємства через втрату інвестицій, що призведе до невиплат заробітної плати значній кількості працівників, а фактичне зупинення технологічного циклу бурових робіт, може призвести до спричинення аварійних техногенних ситуацій, в тому числі забруднення ґрунтових вод та земель, що прилягають до свердловини.

Ухвалою окружного адміністративного суду м. Києва від 17.09.2018, залишеною без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 04.12.2018, було задоволено заяву про вжиття заходів забезпечення позову та зупинено дію зазначеного наказу.

Верховний суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким у задоволенні позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

З приводу цієї заяви та підстав для застосування обраного позивачем заходу для забезпечення позову Верховний Суд висловився наступним чином.

Щодо можливих порушень технологічного циклу та загрози виникнення аварійних ситуацій, Верховний Суд зазначив, що відповідно до п.22 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 №615 зупинення дії дозволу не звільняє надрокористувача від обов'язку проводити на ділянці надр роботи, пов'язані із запобіганням виникнення аварійної ситуації або усунення її наслідків.

Суди не є установами з питань техногенної та іншої безпеки (відповідну кваліфікацію мають спеціальні державні органи, серед яких органи державного гірничого нагляду), тому вони не можуть самостійно оцінювати можливі екологічні наслідки зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами. Водночас, доцільність рішень державних органів не є предметом судового контролю. Суд не може підміняти відповідний державний орган.

Щодо можливих порушень технологічного циклу та загрози виникнення аварійних ситуацій, то відповідно до п.22 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 №615 зупинення дії дозволу не звільняє надрокористувача від обов'язку проводити на ділянці надр роботи, пов'язані із запобіганням виникнення аварійної ситуації або усунення її наслідків.

На інші доводи скаржника було надано відповідь, що підприємницька діяльність передбачає ведення господарської діяльності на власний ризик, який включає в себе можливі втрати інвестицій, виникнення додаткових витрат та інше.

У разі оскарження відповідного акта суб'єкта владних повноважень, особа має право разом з іншими позовними вимогами заявити вимоги про відшкодування спричиненої таким актом шкоди. Тому, відсутність особливого порядку відшкодування шкоди внаслідок необґрунтованого зупинення дії спеціального дозволу не може бути підставою вжиття заходів забезпечення позову.

Окрім цього Верховний Суд звернув увагу скаржника на положення ст. 150 КАС України, у відповідності до змісту якої обставини щодо негативних наслідків та ймовірної шкоди, навіть у разі їх доведення, не є підставами для застосування заходів забезпечення позову в адміністративній справі.

Отже, застосовуючи заходи забезпечення позову з підстав, які законом не передбачені, суди втрутилися у компетенцію Державної служби геології та надр України, зупинив дію наказу та фактично надали можливість позивачу, як надрокористувачеві, продовжувати користування надрами (із збереженням стану триваючого порушення).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 826/14951/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80606679>.

4. Заходи забезпечення позову мають застосовуватися з підстав, передбачених законом

Застосовуючи заходи забезпечення позову з підстав, які законом не передбачені, суд втрутився в компетенцію Державної служби геології та надр України, зупинив дію наказу та фактично надав можливість особі, як надрокористувачеві, продовжувати користування надрами. Тобто суд фактично погодився із збереженням стану триваючого порушення вимог законодавства у сфері надрокористування, які виявлені контролюючим органом

10 жовтня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Біогазэнерго» на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 липня 2019 року у справі № 640/8252/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Біогазэнерго» до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, про визнання протиправною та скасування постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

До подання позовної заяви позивачем було подано заявою про забезпечення позову, в якій він просив зупинити дію постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання в сферах енергетики та комунальних послуг (далі - НКРЕКП) від 11 травня 2019 року №695 «Про зупинення дії ліцензії на право провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії, виданої ТОВ «Біогазэнерго», та здійснення заходів державного регулювання» (далі Постанова НКРЕКП №695) до набрання законної сили рішенням суду у даній справі.

Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 14 травня 2019 року заяву задоволено.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 липня 2019 року скасовано ухвалу суду першої інстанції та ухвалено нове судове рішення, яким заяву ТОВ «Біогазэнерго» про забезпечення позову залишено без задоволення.

Відмовляючи у задоволенні заяви про забезпечення позову, суд апеляційної інстанції зазначив, що зупиняючи дію оскаржуваної постанови, суд першої інстанції не врахував, що застосування таких заходів забезпечення позову, як зупинення дії оскаржуваної постанови, фактично надає можливість заявнику безперешкодно, без жодних обмежень продовжувати здійснення ліцензованої діяльності, не зважаючи на встановлені НКРЕКП порушення ліцензійних умов. Суд апеляційної інстанції звернув увагу на непропорційність та неспівмірність заявлених заходів забезпечення позову.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

При вирішенні питання про забезпечення позову суд має здійснити оцінку обґрунтованості доводів заявника щодо необхідності вжиття відповідних заходів з

урахованням такого: розумності, обґрунтованості і адекватності вимог заявника щодо забезпечення позову; забезпечення збалансованості інтересів сторін, а також інших учасників судового процесу; наявності зв'язку між конкретним заходом до забезпечення позову і предметом позовної вимоги, зокрема, чи спроможний такий захід забезпечити фактичне виконання судового рішення в разі задоволення позову; імовірності утруднення виконання або невиконання рішення суду в разі невжиття таких заходів; запобігання порушенню у зв'язку із вжиттям таких заходів прав та охоронюваних законом інтересів осіб, що не є учасниками даного судового процесу.

Як вбачається з матеріалів справи, спірна постанова, зупинення якої позивач обрав у якості заходу забезпечення власного позову, прийнята як захід реагування на виявлені у ході проведення перевірки заявника порушення ліцензійних умов з виробництва електричної енергії, у зв'язку із чим зупинено дію відповідної ліцензії, зобов'язано усунути порушення та доручено відповідним підрозділам підготувати певні проекти рішень та звернень.

Зупиняючи дію оскаржуваної постанови, суд першої інстанції, не врахував, що застосування таких заходів забезпечення позову, як зупинення дії оскаржуваної постанови, фактично надає можливість заявнику безперешкодно, без жодних обмежень, продовжувати здійснення ліцензованої діяльності, не зважаючи на встановлені НКРЕКП порушення ліцензійних умов.

При цьому, колегія суддів, проаналізувавши доводи скаржника, дійшла висновку, що вони зводяться виключно до порушення відповідачем чинного законодавства при прийнятті оскаржуваної постанови та становлять предмет доказування, який має досліджуватись під час розгляду справи.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 жовтня 2019 року у справі № 640/8252/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84855966>.

5. Потенційний демонтаж рекламних засобів не несе загрозу майну особи та не може розцінюватися як обставини, наявність яких дозволяє застосувати суду заходи забезпечення позову в заявлений спосіб

Посилання суб'єкта на те, що оскаржуваним рішенням може бути порушене його право власності на розміщені в місті рекламні засоби, не є належним та достатнім обґрунтуванням для вжиття заходів забезпечення позову, через те що демонтаж рекламних засобів не є розпорядженням майном, однак є правом органу місцевого самоврядування, здійснюється з підстав, передбачених законодавством про рекламу, та жодним чином не несе загрозу самому майну

14 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Виконавчого комітету Дніпровської міської ради на ухвалу Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 01 липня 2021 та постанову Третього апеляційного

адміністративного суду від 07 жовтня 2021 у справі № 160/10672/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «СІЛЛ» до Виконавчого комітету Дніпровської міської ради, третя особа 1: Комунальне підприємство Дніпровські активи Дніпровської міської ради, третя особа 2: Департамент торгівлі та реклами Дніпровської міської ради про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Звертаючись до суду, ТОВ «СІЛЛ» разом з позовною заявою подало заяву про забезпечення позову, у якій просило зупинити дію оскарженого рішення виконавчого комітету Дніпровської міської ради та заборонити будь-яким органам та/або комунальним підприємствам чи закладам, що належать до сфери управління Дніпровської міської ради вчиняти будь-які дії спрямовані на демонтаж рекламних конструкцій, розташованих на території міста Дніпра до набрання рішенням суду у цій справі законної сили.

Обґрунтовуючи заяву про вжиття заходів забезпечення позову, позивач зазначив, що ТОВ «СІЛЛ» є розповсюджувачем зовнішньої реклами в м. Дніпро та у законний спосіб розміщує певну кількість рекламних конструкцій у цьому місті. Відповідачем 25 травня 2021 року було прийнято рішення, яким було затверджено Положення про порядок демонтажу та зберігання рекламних засобів в місті Дніпрі у новій редакції.

Незважаючи на той факт, що ухвалою Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 02 червня 2021 року про забезпечення позову у справі № 160/8650/21, було зупинено дію зазначеного рішення відповідача, останній 22 червня 2021 прийняв нове рішення, яким вніс певні зміни до первісного рішення виконавчого комітету міської ради від 31 серпня 2011 № 1148. Це, на думку позивача, свідчить про очевидну протиправність оскарженого ним рішення.

Ухвалою Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 01 липня 2021 року, залишеною без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 07 жовтня 2021 року, заяву ТОВ "Сілл" про забезпечення позову задоволено частково - зупинено дію рішення Виконавчого комітету Дніпровської міської ради від 22 червня 2021 № 669 "Про внесення змін до рішення виконавчого комітету міської ради від 31 серпня 2011 № 1148 щодо Положення про порядок демонтажу та зберігання рекламних засобів в місті Дніпрі" до набрання рішенням суду у цій справі законної сили. В іншій частині у задоволенні заяви відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким відмовив позивачу у задоволенні заяви про забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Суди, ухвалюючи рішення про часткове забезпечення позову, виходили з того, що наявні очевидні ознаки протиправності рішення відповідача, яке є предметом оскарження у цій справі, проте, на думку Верховного Суду, такі висновки є хибними.

Насамперед, очевидні ознаки протиправності оспорюваного рішення та порушення таким рішенням прав, свобод або інтересів осіб, які звернулися до суду, повинні існувати поза обґрунтованим сумнівом.

Твердження про "очевидність" порушення до розгляду справи по суті, яке фактично ґрунтується на тих самих аргументах, які покладені в підстави позову, є висновком, який свідчить про правову позицію суду наперед. Тому застосування заходів забезпечення позову з цієї підстави допускається у виключних випадках.

За таких наведених правових критеріїв для вирішення питання наявності чи відсутності очевидних ознак протиправності оспорюваного рішення, Верховний Суд вирішив відхилити аргументацію позивача з цього приводу.

Щодо негативних наслідків для господарської діяльності позивача, на які послались суди попередніх інстанцій, колегія суддів зазначила, що відповідно до статті 150 КАС України зазначені обставини, навіть у разі їх доведення, не є безумовними підставами для застосування заходів забезпечення позову в адміністративній справі.

Посилання позивача на те, що оскаржуваним рішенням може бути порушене право власності ТОВ «СІЛЛ» на розміщені в місті Дніпро рекламні засоби також не є належним та достатнім обґрунтуванням для вжиття заходів забезпечення позову, через те, що демонтаж рекламних засобів не є розпорядженням майном, однак є правом органу місцевого самоврядування, здійснюється з підстав передбачених законодавством про рекламу та жодним чином не несе загрозу самому майну.

За наслідками перегляду рішень судів попередніх інстанцій у касаційному порядку, Верховний Суд констатував, що позивачем не доведено необхідність вжиття застосованих судами заходів забезпечення позову з урахуванням положень частини другої статті 150 КАС України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 січня 2022 року у справі № 160/10672/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103028265>.

6. Недотримання порядку оприлюднення проєкту розпорядження КМУ заздалегідь не свідчить про очевидну протиправність оскаржуваного розпорядження

Законодавство України визначає різні джерела оприлюднення публічної інформації, отже відсутність інформації щодо дотримання порядку оприлюднення проєкту розпорядження КМУ від 27 грудня 2018 року № 1094-р «Про утворення Національного Одеського медичного університету», що позбавило можливості зацікавлених осіб, у тому числі заявника, взяти участь у його обговоренні, подати свої пропозиції до нього, на офіційному вебсайті КМУ не свідчить про очевидну протиправність оскаржуваного розпорядження. При цьому надання належної правової оцінки дотриманню встановленої законом процедури прийняття

та оприлюднення спірного розпорядження КМУ судом можливе лише під час розгляду справи по суті

30 вересня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Кабінету Міністрів України на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 січня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 04 квітня 2019 року у справі № 640/868/19 за заявою ОСОБА_1 про забезпечення адміністративного позову до подання позову до Кабінету Міністрів України, Міністерства охорони здоров'я України, треті особи: Одеський національний медичний університет, Державна установа «Кримський державний медичний університет імені С.І. Георгієвського», ОСОБА_2 про визнання протиправним та скасування розпорядження.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У січні 2019 року ОСОБА_1 звернувся до Окружного адміністративного суду міста Києва із заявою про забезпечення адміністративного позову до подання позову.

У поданій заяві ОСОБА_1 просив вжити заходи забезпечення позову шляхом зупинення дії розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 року № 1094-р «Про утворення Національного Одеського медичного університету»; встановлення заборони Міністерству охорони здоров'я України вчиняти будь-які дії, спрямовані на проведення реорганізації Одеського національного медичного університету; встановлення заборони Кабінету Міністрів України приймати будь-які акти, спрямовані на проведення реорганізації Одеського національного медичного університету.

Обґрунтовуючи заяву про забезпечення позову, заявник посилався на те, що у зв'язку із прийняттям розпорядження Кабінету Міністрів України буде розпочато процедуру реорганізації Одеського національного медичного університету, за наслідками проведення якої буде припинено цю юридичну особу. Зазначив, що враховуючи зміст статті 40 Кодексу законів про працю України, можливе звільнення працівників в результаті реорганізації, що дає підстави вважати, що невжиття заходів забезпечення позову в даному випадку може істотно ускладнити ефективний захист прав та інтересів позивача, за захистом яких він має намір звернутися до суду.

Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 січня 2019 року, залишеною без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 04 квітня 2019 року, заяву про забезпечення адміністративного позову задоволено частково, зокрема: зупинено дію оскаржуваного розпорядження, у задоволенні іншої частини заяви про забезпечення позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове, яким у задоволенні заяви про забезпечення позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

Задовольняючи заяву про забезпечення адміністративного позову, суди попередніх інстанцій дійшли до висновку про наявність ознаки очевидної протиправності такого розпорядження, оскільки на офіційному веб-сайті КМУ відсутні будь-які відомості щодо дотримання порядку оприлюднення проекту спірного розпорядження, що позбавило можливості зацікавлених осіб, в тому числі заявника, взяти участь у його обговоренні, подати свої пропозиції до нього, у той час, як статтею 78 Закону України «Про вищу освіту» таке право громадянам гарантоване на всіх етапах прийняття рішень у сфері вищої освіти і науки.

Однак, Верховний Суд вважав такий висновок передчасним з огляду на наступне.

Проаналізувавши положення статті 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації», Верховний Суд вказав, що законодавство України визначає різні джерела оприлюднення публічної інформації, відтак, відсутність відповідної інформації на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України не свідчить про очевидну протиправність оскаржуваного розпорядження.

При цьому надання належної правової оцінки дотриманню встановленої законом процедури прийняття та оприлюднення спірного розпорядження Кабміну судом можливе лише під час розгляду справи по суті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 вересня 2019 року у справі № 640/868/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84621483>.

7. Застосування заходів забезпечення позову щодо зупинення примусового стягнення у виконавчому провадженні за заявою неприбуткової організації

З огляду на те, що заявник є неприбутковою організацією, джерелом формування майна кооперативу є вступні, членські та цільові внески, паї його членів, доходи гаражного кооперативу використовуються виключно для фінансування видатків на його утримання та реалізації мети (цілей, завдань) і напрямів діяльності, а тому примусове стягнення у виконавчих провадженнях постанов Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва про накладення штрафу на позивача призведе до сповільнення або зупинення господарської діяльності неприбуткової організації, що значно ускладнить поновлення оспорюваних прав позивача в разі вирішення спору на його користь

16 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 23 вересня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 09 грудня 2020 року у справі № 640/4269/20 за позовом Гаражного кооперативу "Барвінок до Департаменту

з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва про визнання протиправними та скасування рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачем було подано заяву про забезпечення позову шляхом заборони зупинення стягнення у виконавчих провадженнях, відкритих на підставі оскаржуваних постанов про накладення штрафів, до набрання рішенням у справі законної сили.

Заява про вжиття заходів забезпечення позову мотивована тим, що Подільським районним відділом Державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції відкрито виконавчі провадження з примусового виконання постанов про накладення штрафу, які є предметом оскарження у суді. В рамках зазначених виконавчих проваджень державним виконавцем вчиняються дії з примусового стягнення штрафів, а саме, винесено постанови про накладення арешту на кошти та майно боржника, про опис та арешт майна та встановлено обмеження на право користування.

Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 23 вересня 2020 року, залишеною без змін ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 09 грудня 2020 року, було задоволено заяву позивача та зупинено стягнення у відповідних виконавчих провадженнях до набрання законної сили рішенням у цій справі.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Судами попередніх інстанцій встановлено, що рішення контролюючого органу про накладення штрафів, які є предметом судового розгляду у цій справі, направлені до органу Державної виконавчої служби для примусового виконання.

Відповідно до частини 4 статті 150 Кодексу адміністративного судочинства України подання позову, а також відкриття провадження в адміністративній справі не зупиняють дію оскаржуваного рішення суб'єкта владних повноважень, якщо суд не застосував відповідні заходи забезпечення позову.

Отже відповідач вчинив дії щодо примусового виконання оскаржуваного рішення, що, в свою чергу, свідчить про те, що у випадку невжиття заходів забезпечення позову може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав, або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся.

Враховуючи, що Гаражний кооператив Барвінок є неприбутковою організацією, джерелом формування майна кооперативу є вступні, членські та цільові внески, паї його членів, доходи гаражного кооперативу використовуються виключно для фінансування видатків на його утримання та реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, а тому примусове стягнення у виконавчих провадженнях постанов Департаменту Державної архітектурно-будівельної інспекції у місті Києві про накладення штрафу

на позивача призведе до сповільнення або зупинення господарської діяльності неприбуткової організації, що в свою чергу значно ускладнить поновлення оспорюваних прав позивача у разі вирішення спору на його користь.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 лютого 2021 року у справі № 640/4269/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94938203>.

8. Види забезпечення позову, які не можуть бути застосовані до рішень НБУ

Згідно з п. 4 ч. 3 ст. 151 КАС України, який є спеціальним щодо ч. 1 ст. 151 КАС України, не допускається забезпечення позову шляхом зупинення рішень НБУ, актів НБУ, а також встановлення для НБУ заборони або обов'язку вчиняти певні дії. Отже, до рішення НБУ не можуть бути застосовані види (шляхи) забезпечення позову, передбачені ч. 1 ст. 151 КАС України, зокрема і п. 5 (зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку).

Варто звернути увагу, що в розумінні ст. 74 Закону України «Про банки і банківську діяльність» рішення НБУ про застосування заходу впливу у вигляді накладення штрафу є виконавчим документом, проте стягнення за таким виконавчим документом не здійснюється у безспірному порядку.

08 липня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національного банку України на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 06 травня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 18 вересня 2019 року у справі № 640/7537/19 за заявою Акціонерного товариства «АЛЬПАРІ БАНК» про забезпечення позову до подання позовної заяви Акціонерного товариства «АЛЬПАРІ БАНК» до Національного банку України, Міністерства юстиції України в особі Департаменту державної виконавчої служби України Міністерства юстиції України про визнання протиправним та скасування рішення НБУ № 161/БТ від 22 квітня 2019 року.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У поданій заяві АТ «АЛЬПАРІ БАНК» просив суд вжити заходи забезпечення позову шляхом зупинення стягнення на підставі оскарженого рішення НБУ; заборони Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, іншим органам державної виконавчої служби вчиняти дії з примусового виконання цього рішення НБУ.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що 21 січня 2019 року Національним банком України складено акт про результати безвиїзного нагляду з питань фінансового моніторингу за темою: дотримання АТ «АЛЬПАРІ БАНК» вимог законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

За результатами безвиїзного нагляду з питань фінансового моніторингу Національним банком України було виявлено ознаки здійснення АТ «АЛЬПАРІ БАНК» ризикової діяльності у сфері фінансового моніторингу та порушення вимог частини першої статті 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

22 квітня 2019 року Національним банком України ухвалено рішення, яким на АТ «Альпарі Банк» було накладено штраф у загальному розмірі 2 000 000,00 грн та зобов'язано АТ «АЛЬПАРІ БАНК» протягом п'яти робочих днів з дня його отримання останнім сплатити штраф у наведеному вище розмірі.

У тексті рішення зазначено, що у разі не надходження від АТ «АЛЬПАРІ БАНК» на адресу Національного банку України у строк, визначений вище, документів, які підтверджують сплату штрафу, буде направлено Департаментом фінансового моніторингу Національного банку України до відповідного органу державної виконавчої служби України для примусового виконання.

Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 06.05.2019, яка залишена без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 18.09.2019, заяву Акціонерного товариства «АЛЬПАРІ БАНК» задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій скасував та ухвалив нове рішення, яким відмовив позивачу у задоволенні заяви про забезпечення позову

ОЦІНКА СУДУ

За змістом статті 151 КАС України позов може бути забезпечено: 1) зупиненням дії індивідуального акта або нормативно-правового акта; 2) заборорою відповідачу вчиняти певні дії; 3) встановленням обов'язку відповідача вчинити певні дії; 4) заборорою іншим особам вчиняти дії, що стосуються предмета спору; 5) зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку.

Водночас, згідно з пунктом 4 частини третьої статті 151 КАС України, який є спеціальним відносно частини 1 статті 151 КАС України, не допускається забезпечення позову шляхом зупинення рішень Національного банку України, актів Національного банку України, а також встановлення для Національного банку України заборони або обов'язку вчиняти певні дії.

Верховний Суд зазначив, що до рішення Національного банку України не можуть бути застосовані види (шляхи) забезпечення позову, передбачені частиною першою статті 151 КАС України, зокрема і пункт 5) зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку.

Поряд з тим, у розумінні 74 Закону №2121-III рішення Національного банку України про застосування заходу впливу у вигляді накладення штрафу є виконавчим документом, проте стягнення за таким виконавчим документом не здійснюється у безспірному порядку.

З урахуванням зазначеного, враховуючи, що КАС України містить пряму вказівку щодо недопущення забезпечення позову шляхом зупинення рішення Національного банку України, а також зважаючи на те, що оскаржуване рішення не є документом, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку, Суд дійшов висновку про відсутність правових підстав для задоволення заяви позивача про забезпечення позову у зазначений спосіб.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 липня 2020 року у справі № 640/7537/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90300118>.

9. Застосування заходів забезпечення позову у справах про оскарження постанов Держпраці про накладення штрафу

Суд при розгляді заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов Держпраці про накладення штрафу має оцінювати всі обставини в сукупності. Суди мають враховувати суму штрафу, майновий стан позивача, чи було пред'явлено постанову Держпраці до виконання, чи відкрито виконавче провадження тощо.

Також мають досліджуватися достатньо обґрунтовані припущення, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити / унеможливити ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся до суду; чи не призведе невжиття заявленого заходу забезпечення позову до порушення вимоги щодо справедливого та ефективного захисту порушених прав, зокрема чи зможе позивач їх захистити в межах одного цього судового провадження за його позовом без нових звернень до суду

06 липня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національного банку України на ухвалу Львівського окружного адміністративного суду від 02 серпня 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 04 листопада 2021 року у справі № 380/12789/21 за позовом Фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до Головного управління Держпраці у Львівській області про визнання протиправною та скасування постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Одночасно із позовною заявою позивач подав заяву про забезпечення позову, у якій просив зупинити дію постанови від 21 квітня 2021 року про накладення штрафу за порушення законодавства про працю та зайнятість населення до ухвалення рішення в цій адміністративній справі по суті позовних вимог.

Обґрунтовуючи необхідність вжиття заходів забезпечення позову у вказаний спосіб, заявник вказував на те, що оскаржувана постанова є виконавчим документом, за яким вже відкрито виконавче провадження у межах якого прийнято постанови про стягнення виконавчого збору у розмірі 12 000 грн і арешт

коштів боржника. Зазначає, що невжиття заходів забезпечення позову унеможливить ефективний захист і поновлення порушених прав та інтересів позивача, а у разі задоволення позовних вимог, позивачу необхідно буде докласти значних зусиль та витрат для поновлення порушених прав.

Ухвалою Львівського окружного адміністративного суду від 02 серпня 2021 року, залишеною без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 04 листопада 2021 року, заяву про вжиття заходів забезпечення позову задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій скасував та ухвалив нове рішення, яким у задоволення заяви про забезпечення позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

Переглядаючи рішення судів попередніх інстанцій у касаційному порядку Верховний Суд виходив з наступного.

Судова палата з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду у постанові від 01 червня 2022 року (справа №380/4273/21) уточнила правовий підхід при розгляді питань забезпечення позову у справах про оскарження постанов органів Держпраці, прийнятих на підставі абзацу 2 частини 2 статті 265 КЗпП України, зазначивши про таке.

«...Суд при розгляді заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов Держпраці про накладення штрафу має оцінювати всі обставини у сукупності. Суди мають враховувати суму штрафу, майновий стан позивача, чи було пред'явлено постанову Держпраці до виконання, чи відкрито виконавче провадження тощо.

Також мають досліджуватися достатньо обґрунтовані припущення, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся до суду; чи не призведе невжиття заявленого заходу забезпечення позову до порушення вимоги щодо справедливого та ефективного захисту порушених прав, зокрема, чи зможе позивач їх захистити в межах одного цього судового провадження за його позовом без нових звернень до суду.

З аналізу процесуальних норм слідує, що підстави забезпечення позову, передбачені частиною 2 статті 150 КАС України, є оціночними, тому суд повинен у кожному випадку, виходячи з конкретних доказів, установити і оцінити, чи не може застосуванням заходів забезпечення позову бути завдано ще більшої шкоди, ніж та, якої можливо запобігти...».

Судами попередніх інстанцій встановлено, що на підставі оскаржуваної у цій справі постанови заступником начальника відділу Рівненського міського відділу державної виконавчої служби Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції відкрито виконавче провадження, а також винесено постанови про стягнення виконавчого збору у розмірі 12 000 грн і арешт коштів боржника.

За висновками судів попередніх інстанцій, виконання постанови Держпраці у примусовому порядку є безумовною підставою для вжиття заходів забезпечення позову.

Проте Верховний Суд вважав такі висновки судів обох інстанцій хибними, оскільки саме по собі відкриття виконавчого провадження не є беззаперечним свідченням настання тяжких негативних наслідків для позивача.

Судами не наведені обставини, які впливають на співмірність та необхідність забезпечення позову з метою уникнення негативних наслідків які, в свою чергу, можуть істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист прав позивача; не досліджено фінансовий стан позивача, та його співвідношення із можливими санкціями та наслідками для здійснення господарської діяльності.

За наведених обставин, колегія суддів дійшла до висновку, що вжиті судом заходи забезпечення позову у цій справі є неспівмірними із позовними вимогами.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 6 липня 2022 року у справі № 380/12789/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105110223>.

10. Застосування заходів забезпечення позову шляхом зупинення рішення Департаменту міського благоустрою та заборони знесення огорожі навколо будівельного майданчика

Знесення огорожі може становити загрозу невизначеному колу осіб у частині незабезпечення безпечного перебування біля будівельного майданчика.

Оскільки замовник зацікавлений у забезпеченні безпеки на будівництві, наявність огорожі будівельного майданчика відповідатиме захисту таких його законних інтересів, а тому суди обґрунтовано ухвалили рішення про вжиття заходів забезпечення позову в частині зупинення рішення Департаменту міського благоустрою виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про анулювання контрольної картки на тимчасове порушення благоустрою та його відновлення у зв'язку із встановленням тимчасової огорожі на період будівництва до вирішення по суті спору та набранням рішенням у справі законної сили

23 червня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту міського благоустрою виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) на ухвалу Окружного адміністративного суду м. Києва від 28 жовтня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 11 грудня 2019 року у справі № 640/20518/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «БУД-ІНВЕСТ МАРКЕТ» до Департаменту з питань архітектурно-будівельного контролю м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Державної архітектурно-

будівельної інспекції України, Департаменту міського благоустрою виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про визнання протиправними та скасування рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «БУД-ІНВЕСТ МАРКЕТ» звернулось до суду із заявою про забезпечення позову (до подання позовної заяви), в якій просило вжити заходи забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення Головного інспектора будівельного нагляду відділу нагляду за діяльністю уповноваженого органу з питань архітектури та містобудування Департаменту Державної архітектурно-будівельної інспекції у м. Києві від 01 серпня 2019 року про скасування дії містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки від 23 червня 2011 року; наказу Департаменту з питань архітектурно-будівельного контролю м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 08 серпня 2019 року; рішення Департаменту міського благоустрою виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 18 вересня 2019 року про анулювання контрольної картки на тимчасове порушення благоустрою та його відновлення у зв'язку із встановленням тимчасової огорожі на період будівництва.

Заява обґрунтована тим, що на підставі оскаржуваних рішень фактично зупинено господарську діяльність ТОВ «БУД-ІНВЕСТ МАРКЕТ» та створено реальну загрозу життю і здоров'ю людей, оскільки на підставі виданого Департаментом міського благоустрою КМДА доручення працівниками КП «Київблагоустрій» демонтовано огорожу навколо об'єкта будівництва. Внаслідок знесення будівельного паркану навколо об'єкта будівництва створюється реальна загроза життю і здоров'ю багатьох людей, зокрема, дітей, оскільки будівельний майданчик залишається неогородженим.

Ухвалою Окружного адміністративного суду м. Києва від 28 жовтня 2019 року заяву ТОВ «БУД-ІНВЕСТ МАРКЕТ» про забезпечення позову задоволено.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 11 грудня 2019 року ухвалу суду першої інстанції скасовано в частині зупинення дії оскаржених позивачем рішення та наказу; відмовлено в задоволенні заяви ТОВ «БУД-ІНВЕСТ МАРКЕТ» про забезпечення позову в цій частині. В решті ухвалу Окружного адміністративного суду м. Києва від 28 жовтня 2019 року залишено без змін.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Предметом касаційного оскарження у цій справі було рішення судів про забезпечення позову в частині зупинення дії контрольної картки, виданої у зв'язку з встановленням тимчасової огорожі на період будівництва.

Так, відповідно до частини першої статті 150 КАС України суд за заявою учасника справи або з власної ініціативи має право вжити визначені цією статтею заходи забезпечення позову.

Згідно частини 2 статті 150 КАС України забезпечення позову допускається як до пред'явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо:

1) невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду; або

2) очевидними є ознаки протиправності рішення, дії чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, та порушення прав, свобод або інтересів особи, яка звернулася до суду, таким рішенням, дією або бездіяльністю.

В ході розгляду справи апеляційним судом встановлено, що знесення огорожі може становити загрозу невизначеному колу осіб в частині незабезпечення безпечного знаходження біля будівельного майданчика.

Оскільки позивач, як замовник зацікавлений у забезпеченні безпеки на будівництві, наявність огорожі будівельного майданчика відповідатиме захисту таких його законних інтересів, а тому суди обґрунтовано прийняли рішення про вжиття заходів забезпечення позову в цій частині.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 червня 2020 року у справі № 640/20518/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90000563>.

11. Рішення про затвердження проєкту містобудівної документації не впливає на майнові права землекористувачів, що унеможлиблює застосування заходів забезпечення позову з таких підстав

Унаслідок ухвалення уповноваженим органом місцевого самоврядування рішення, яким затверджено проєкт містобудівної документації – детальні плани територій, не виникає права на виконання підготовчих та будівельних робіт, яким передують, зокрема, отримання замовником або проектувальником вихідних даних, а тому висновки стосовно того, що невжиття заходів забезпечення позову призведе до незаконної забудови, в тому числі земельної ділянки позивача, не відповідають названому законодавчим приписам.

Окрім цього, ухвалення селищною радою рішення про затвердження проєкту містобудівної документації – детальних планів територій – не спричиняє будь-якого переходу права власності чи користування земельними ділянками, їх відведення іншим особам тощо, а отже доводи, що невжиття заходів забезпечення позову шляхом заборони селищній раді та її виконавчому комітету вчиняти дії на реалізацію оскаржуваного рішення призведе до ухвалення нею низки протиправних рішень щодо передачі наявних земельних ділянок у власність чи користування іншим особам

04 вересня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Затоківської селищної ради Білгород-Дністровської міськради на постанову П'ятого апеляційного

адміністративного суду від 05 березня 2019 року у справі № 420/6403/18 за позовом ОСОБА_1 до Затоківської селищної ради Білгород-Дністровської міськради, треті особи: Головне управління Держгеокадастру в Одеській області, Державна екологічна інспекція в Одеській області, Товариство з обмеженою відповідальністю "Архітектурне бюро "Аркадія", Білгород-Дністровська міська рада в особі управління містобудування та архітектури про визнання протиправними та нечинними рішення, зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Разом з позовною заявою ОСОБА_1 подала заяву про забезпечення позову, в якій просила: заборонити Селищній раді та її виконавчому комітету вчиняти дії на реалізацію оскаржуваного рішення.

Обґрунтовуючи вимоги заяви, позивач зазначала, що незабезпечення позову у заявлений позивачем спосіб призведе до прийняття відповідачем низки протиправних рішень щодо передачі існуючих земельних ділянок у власність чи користування іншим особам. Разом з цим, оскільки існує очевидна небезпека заподіяння шкоди майновим правам та інтересам позивача, у тому числі іншим мешканцям, у зв'язку із прийняттям оскаржуваних рішень і можливих дій органів місцевого самоврядування, пов'язаних із реалізацією цих рішень, позивач просила задовольнити заяву у повному обсязі.

Ухвалою Одеського окружного адміністративного суду від 10 грудня 2018 року відмовлено у задоволенні заяви.

Постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 05 березня 2019 року скасовано ухвалу суду першої інстанції та задоволено частково заяву ОСОБА_1.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення суду апеляційної інстанції та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд переглядаючи рішення суду апеляційної інстанції, яким було застосовано заходи забезпечення позову, в касаційному порядку керувався наступним.

Заходи забезпечення позову застосовуються задля гарантування реального виконання в майбутньому судового рішення у випадку його ухвалення на користь позивача. Водночас, для виконання таких заходів потрібно дотримуватися щонайменше однієї з умов, визначених у частині другій статті 150 КАС України.

Заходи забезпечення позову застосовуються судом лише у виключних, виняткових випадках за наявності для цього умов та підстав, передбачених процесуальним законом. Такі заходи повинні відповідати критеріям адекватності та співмірності.

Комплексний аналіз положень Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» свідчить, що внаслідок прийняття уповноваженим органом місцевого самоврядування рішення, яким затверджено проект містобудівної документації - детальні плани територій, не виникає права на виконання підготовчих та будівельних робіт, яким передуює, зокрема, отримання

замовником або проектувальником вихідних даних, а тому висновки суду апеляційної інстанції стосовно того, що невжиття заходів забезпечення позову призведе до незаконної забудови, в тому числі земельної ділянки позивача, не відповідають названим законодавчим приписам.

Окрім цього, прийняття селищною радою рішення про затвердження проекту містобудівної документації - детальних планів територій не спричиняє будь-якого переходу права власності чи користування земельними ділянками, їх відведення іншим особам тощо, а відтак суд першої інстанції обґрунтовано відхилив доводи заяви стосовно того, що невжиття заходів забезпечення позову у заявлений позивачем спосіб призведе до прийняття відповідачем низки протиправних рішень щодо передачі існуючих земельних ділянок у власність чи користування іншим особам.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 вересня 2019 року у справі № 420/6403/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84040715>.

12. Застосування заходу забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж населеного пункту

Зупинення дії спірного рішення про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж населеного пункту є належним і достатнім заходом забезпечення позову в цьому спорі, оскільки воно унеможлиблює вчинення будь-яких дій, спрямованих на внесення відомостей (змін) до Держземкадастру до вирішення спору по суті та набрання законної сили рішенням у справі

16 серпня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Коцюбинської селищної ради Бучанського району Київської області, Київської міської ради, Бучанської районної ради Київської області на ухвалу Окружного адміністративного суду м. Києва від 7 грудня 2021 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 8 червня 2022 року у справі № 640/35685/21 за позовом Київської міської ради до Бучанської районної ради Київської області, треті особи: Коцюбинська селищна рада Бучанського району Київської області, Київська обласна рада про визнання противним та нечинним рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Київська міська рада звернулась до суду з позовом до Бучанської районної ради Київської області, в якому просила визнати протиправним та нечинним рішення Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII «Про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області». Разом з позовною заявою позивачем подано до суду першої інстанції заяву про забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня

2021 року № 180-11-VIII «Про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області»; заборони Бучанській районній раді Київської області, Коцюбинській селищній раді Бучанського району Київської області, Київській обласній раді, Державній службі з питань геодезії, картографії та кадастру України, її структурним підрозділам та посадовим особам, а також будь-яким іншим особам, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності та господарювання вчиняти дії, спрямовані на внесення відомостей (змін) до Державного земельного кадастру на підставі проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області, розробленого Державним підприємством "НДПІ містобудування".

В обґрунтування поданої заяви Київською міською радою зазначено, що Бучанською районною радою Київської області всупереч існуючим мемам території міста Києва, без відповідного погодження Київської міської ради, протиправно прийнято рішення на пленарному засіданні та погоджено проект землеустрою щодо зміни меж селища Коцюбинське (за рахунок території міста Києва збільшено площу селища Коцюбинське майже на 3000 га), чим грубо порушено статті 10, 173, 174, 186 Земельного кодексу України. Також наголошено, що метою вжиття заходів забезпечення позову є уникнення можливого порушення в майбутньому прав та охоронюваних законом інтересів позивача, а також можливість реального виконання рішення суду та уникнення будь-яких труднощів при виконанні у випадку задоволення позову, оскільки у разі передачі земельних ділянок Коцюбинською селищною радою третім особам, повернення до комунальної власності територіальної громади міста Києва таких земельних ділянок буде ускладнено та потягне за собою виникнення нових судових спорів.

Ухвалою Окружного адміністративного суду м. Києва 7 грудня 2021 року заяву Київської міської ради про забезпечення позову задоволено.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 8 червня 2022 року апеляційні скарги Коцюбинської селищної ради Бучанського району Київської області та Бучанської районної ради Київської області задоволено частково: ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 7 грудня 2021 року скасовано в частині заборони Бучанській районній раді Київської області, Коцюбинській селищній раді Бучанського району Київської області, Київській обласній раді, Державній службі з питань геодезії, картографії та кадастру України, її структурним підрозділам та посадовим особам, а також будь-яким іншим особам, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності та господарювання вчиняти дії, спрямовані на внесення відомостей (змін) до Державного земельного кадастру на підставі проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області, розробленого Державним підприємством "НДПІ містобудування" та у задоволенні заяви Київської міської ради про забезпечення позову в цій частині відмовлено. В іншій частині ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 7 грудня 2021 року залишено без змін.

Ухвалюючи вищезазначене судове рішення, суд апеляційної інстанції погодився із висновками суду першої інстанції щодо наявності підстав для задоволення заяви позивача про забезпечення позову у частині зупинення дії рішення Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII «Про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області», оскільки вказаний проект землеустрою Київською міською радою не погоджувався. Крім того, судом першої інстанції наведено очевидні ознаки протиправності рішення Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року №180-11-VIII, а саме, за рахунок території міста Києва збільшено площу селища Коцюбинське майже на 3000 га.

Разом з тим, суд апеляційної інстанції погодився з доводами апелянтів про те, що заходи забезпечення позову в частині заборони Бучанській районній раді Київської області, Коцюбинській селищній раді Бучанського району Київської області, Київській обласній раді, Державній службі з питань геодезії, картографії та кадастру України, її структурним підрозділам та посадовим особам, а також будь-яким іншим особам, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності та господарювання вчиняти дії, спрямовані на внесення відомостей (змін) до Державного земельного кадастру на підставі проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області, розробленого Державним підприємством "НДПІ містобудування" є передчасними та не підлягають задоволенню, оскільки зупинення дії рішення Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII "Про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області" є належним та достатнім заходом забезпечення позову в даному спорі. Зокрема, зупинення дії спірного рішення унеможливорює вчинення будь-яких дій спрямованих на внесення відомостей (змін) до Державного земельного кадастру на підставі проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області, розробленого Державним підприємством "НДПІ містобудування" до вирішення спору по суті.

Верховний Суд касаційні скарги залишив без задоволення, рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини другої статті 83 Земельного кодексу України у комунальній власності перебувають усі землі в межах населених пунктів, крім земельних ділянок приватної та державної власності.

Відповідно до статті 85 Конституції України утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів належить до повноважень Верховної Ради України.

Частиною другою статті 2 Закону України «Про столицю України - місто-герой Київ» встановлено, що межі міста Києва встановлюються Верховною Радою України за поданням Київської міської ради, погодженим з відповідними радами,

з урахуванням історичних, соціально-економічних та інших особливостей території відповідно до чинного законодавства.

Рішенням Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII «Про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області» встановлено межі селища Коцюбинське Бучанського району Київської області загальною площею 2 957,9273 га, тобто на 2 870, 9273 га більше площі, встановленої рішенням виконавчого комітету Ірпінської міської Ради народних депутатів від 29 жовтня 1984 року №547 "Об утверждении годового отчета о наличии и распределении земель по угодьям в границах г. Ирпень на 1 ноября 1984 года".

При цьому, як встановлено судами попередніх інстанцій, затверджений рішенням Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII проект землеустрою Київською міською радою не погоджувався.

Колегія суддів вказала, що сам по собі факт прийняття відповідачем рішення, яке ймовірно стосується прав та інтересів позивача, не може автоматично свідчити про те, що такі рішення є очевидно протиправними і невжиття заходів забезпечення позову може істотно ускладнити виконання рішення суду, а факт порушення прав та інтересів позивача підлягає доведенню у встановленому законом порядку.

З приводу наявності очевидних ознак протиправності рішення суб'єктів владних повноважень та порушення таким рішенням прав, свобод або інтересів осіб, які звернулися до суду, то Верховним Судом у постановках від 16 травня 2019 року у справі №826/14303/ 18, від 12 лютого 2020 року у справі №640/17408/19 та від 27 лютого 2020 року у справі №640/16242/19 зазначено, що такі ознаки повинні, насамперед, існувати поза обґрунтованим сумнівом (*beyond reasonable doubt*). Тобто, суд, який застосовує заходи забезпечення позову з цих підстав повинен бути переконаний у тому, що відповідне рішення явно суперечить вимогам закону за критеріями, визначеними частиною другою статті 2 КАС України, порушує права, свободи або інтереси позивача і вжиття заходів забезпечення позову є дієвим способом запобігання істотним та реальним негативним наслідкам таких порушень. В іншому випадку, висновки суду про наявність очевидних ознак протиправності оспорюваного рішення та порушення ним прав, свобод чи інтересів позивача до розгляду справи по суті, свідчать про наперед сформовану судом правову позицію у справі.

З огляду на вищезазначене, колегія суддів Верховного Суду погодилася із висновками судів попередніх інстанцій щодо наявності підстав для задоволення заяви позивача про забезпечення позову у частині зупинення дії рішення Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII «Про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області», оскільки вказаним проектом землеустрою, який Київською міською радою не погоджувався, за рахунок території міста Києва збільшено площу селища Коцюбинське майже на 3000 га. Тобто усупереч чинному законодавству фактично в односторонньому порядку змінено межі столиці України

- міста Києва, що дає підстави вважати, що спірне рішення Бучанської районної ради від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII має очевидні ознаки протиправності поза розумним сумнівом.

Також колегія суддів вважала переконливими доводи заяви позивача про забезпечення позову про те, що метою вжиття заходів забезпечення позову є уникнення можливого порушення в майбутньому прав та охоронюваних законом інтересів позивача, а також можливість реального виконання рішення суду та уникнення будь-яких труднощів при виконанні у випадку задоволення позову, оскільки у разі передачі земельних ділянок Коцюбинською селищною радою третім особам, повернення до комунальної власності територіальної громади міста Києва таких земельних ділянок буде ускладнено та потягне за собою виникнення нових судових спорів.

Водночас колегія суддів Верховного Суду зазначила, що наявність очевидних ознак протиправності рішення Бучанської районної ради від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII не означає, що таке рішення дійсно є протиправним, оскільки вказане може бути встановлено лише за результатами розгляду вказаної справи по суті. Висновки у цій постанові узгоджуються із висновками Верховного Суду, викладеними у постановках від 14 травня 2019 року у справі №176/914/16-а та від 24 березня 2020 року у справі №806/1001/17, у яких Суд також дійшов висновку про наявність підстав для задоволення заяви про забезпечення позову.

Колегія суддів відхилила доводи касаційної скарги Київської міської ради про те, що суд апеляційної інстанції неправильно застосував положення статті 151 КАС України та відмовив у задоволенні заяви позивача про забезпечення позову у частині заборони Бучанській районній раді Київської області, Коцюбинській селищній раді Бучанського району Київської області, Київській обласній раді, Державній службі з питань геодезії, картографії та кадастру України, її структурним підрозділам та посадовим особам, а також будь-яким іншим особам, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності та господарювання вчиняти дії, спрямовані на внесення відомостей (змін) до Державного земельного кадастру на підставі проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області, розробленого Державним підприємством "НДПІ містобудування", оскільки суд апеляційної інстанції вважав такі вимоги передчасними.

Колегія суддів з такими висновками суду апеляційної інстанції погодилася повністю та зазначила, що зупинення дії рішення Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII "Про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області" є належним та достатнім заходом забезпечення позову в даному спорі, оскільки зупинення дії рішення унеможливує вчинення будь-яких дій спрямованих на внесення відомостей (змін) до Державного земельного кадастру на підставі проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області, розробленого Державним підприємством "НДПІ

містобудування" до вирішення спору по суті та набрання законної сили рішення у цій справі.

Крім того, колегія суддів зазначила, що рішення суду апеляційної інстанції повністю відповідає позиціям Верховного Суду, викладеним у постановках, на які посилається Київська міська рада, а саме, від 21 листопада 2018 року у справі № 826/8556/17, від 25 квітня 2019 року у справі № 826/10936/18, від 30 вересня 2019 року у справі № 420/5553/18, від 29 січня 2020 року у справі № 640/9167/19, від 26 вересня 2019 року у справі № 917/751/19 про те, що при вирішенні питання про забезпечення позову суд має здійснити оцінку обґрунтованості доводів заявника щодо необхідності вжиття відповідних заходів з урахуванням такого: розумності, обґрунтованості і адекватності вимог заявника щодо забезпечення позову; забезпечення збалансованості інтересів сторін, а також інших учасників судового процесу; наявності зв'язку між конкретним заходом до забезпечення позову і предметом позовної вимоги, зокрема, чи спроможний такий захід забезпечити фактичне виконання судового рішення в разі задоволення позову; імовірності утруднення виконання або невиконання рішення суду в разі невжиття таких заходів; запобігання порушенню у зв'язку із вжиттям таких заходів прав та охоронюваних законом інтересів осіб, що не є учасниками даного судового процесу.

Суд касаційної інстанції вказав, що задовольняючи заяву Київської міської ради про забезпечення позову у частині зупинення дії рішення Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII "Про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області", суд апеляційної інстанції виходив з того, що такий засіб забезпечення позову є належним та достатнім у даному спорі, а відмовляючи у забезпеченні заяви позивача у іншій частині, суд апеляційної інстанції обґрунтовано зазначив, що оскільки зупинення дії рішення від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII унеможливує вчинення будь-яких дій спрямованих на внесення відомостей (змін) до Державного земельного кадастру на підставі проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області, розробленого Державним підприємством "НДПІ містобудування" до вирішення спору по суті та набрання законної сили рішення у цій справі. При цьому, Київською міською радою не було наведено переконливих доводів на спростування висновків суду апеляційної інстанції щодо необхідності забезпечення позову шляхом заборони Бучанській районній раді Київської області, Коцюбинській селищній раді Бучанського району Київської області, Київській обласній раді, Державній службі з питань геодезії, картографії та кадастру України, її структурним підрозділам та посадовим особам, а також будь-яким іншим особам, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності та господарювання вчиняти дії, спрямовані на внесення відомостей (змін) до Державного земельного кадастру на підставі проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області, розробленого Державним підприємством "НДПІ містобудування", а тому колегія суддів

Верховного Суду вважає, що у задоволенні касаційної скарги Київської міської ради слід відмовити.

Колегія суддів відхилила доводи касаційної скарги Коцюбинської селищної ради Бучанського району Київської області про те, що суди попередніх інстанцій неправильно застосували положення статті 151 КАС України та не врахували співвідношення прав (інтересу), про захист яких просить заявник, із наслідками вжиття заходів забезпечення позову, а вжиті заходи забезпечення не є співмірними із заявленими позивачем вимогами, оскільки позивач просив суд визнати протиправним та нечинним рішення Бучанської районної ради Київської області від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII «Про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж селища Коцюбинське Київської області». І саме у вказаній частині судами було задоволено заяву позивача про забезпечення позову, тому доводи касаційної скарги про те, що застосовані засоби забезпечення позову не є співмірними із заявленими позивачем вимогами - безпідставні.

Також колегія суддів відхилила посилання Коцюбинської селищної ради Бучанського району Київської області на те, що судами попередніх інстанцій не було враховано співвідношення прав (інтересу), про захист яких просить заявник, із наслідками вжиття заходів забезпечення позову, оскільки задовольняючи заяву Київської міської ради про забезпечення позову у частині суди попередніх інстанцій навели підстави для її задоволення, зокрема, з посиланням на конкретні обставини, вказали на наявність очевидних ознак протиправності рішення Бучанської районної ради від 20 жовтня 2021 року № 180-11-VIII та наслідки, які можуть настати у зв'язку із невжиттям заходів забезпечення позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 серпня 2022 року у справі № 640/35685/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105759088>.

13. Застосування заходів забезпечення позову у вигляді зупинення дії наказу про скасування реєстрації декларації про початок будівництва

Застосування заходів забезпечення позову у вигляді зупинення дії наказу про скасування реєстрації декларації про початок будівництва до вирішення спору по суті фактично надає можливість підрядникам безперешкодно, без жодних обмежень продовжувати будівництво об'єкта, не зважаючи на встановлені порушення вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності

25 квітня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 16 жовтня 2018 року

та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 18 грудня 2018 року у справі № 826/10936/18 за заявою Товариства з обмеженою відповідальністю «Клаббуд» про забезпечення адміністративного позову до подання позову до Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про визнання недійсним та скасування наказу № 109 від 25 квітня 2018 року.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Заявник звернувся до суду із заявою про забезпечення позову до подання позову до Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) (далі - Департамент ДАБК м. Києва, відповідач) про визнання недійсним та скасування наказу № 109 від 25 квітня 2018 року, в якій просило вжити заходи забезпечення позову, шляхом: зупинення дії наказу Департаменту ДАБК м. Києва «Про скасування реєстрації декларації про початок виконання будівельних робіт» від 25 квітня 2018 року № 109 до вирішення справи по суті та набрання рішенням по справі законної сили; встановлення Департаменту ДАБК м. Києва обов'язку вчинення дій щодо направлення до Державної архітектурно-будівельної інспекції України повідомлення про повернення (внесення) запису про реєстрацію декларації про початок виконання будівельних робіт від 04 січня 2017 року № KB083170042079 до єдиного реєстру документів, що дають право на виконання підготовчих та будівельних робіт і засвідчують прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, відомостей про повернення на доопрацювання, відмову у видачі, скасування та анулювання зазначених документів; заборони Департаменту ДАБК м. Києва вчиняти будь-які дії щодо зупинення заявником будівельних робіт за адресою: пров. Горького, 17, 17-А, 19-А у Деснянському районі міста Києва до вирішення справи по суті та набрання рішенням по справі законної сили.

Обґрунтовуючи заяву про забезпечення позову, заявник посилався на те, що у зв'язку із скасуванням декларації про початок виконання будівельних робіт, унеможливлено проводити будівельні роботи на об'єкті за адресою: пров. Горького, 17, 17-а, 19-а у Деснянському районі м. Києва, що у свою чергу, призводить до зупинення робіт, виникнення матеріальних збитків, пов'язаних із простоем будівництва, оскільки за таких обставин позивач не звільняється від взятих на себе зобов'язань, зокрема: 1) за договором оренди баштового крану № 18/116-1 від 30 квітня 2018 року між заявником та фізичною особою-підприємцем ОСОБА_2, згідно умов якого ТОВ «Клаббуд» на правах оренди при здійсненні будівельних робіт використовує на будівельному майданчику баштовий кран верхньоповоротного типу SIMMA GT116, та на виконання якого в не залежності від часткової або повної відсутності роботи для баштового крану сплачує щомісячну плату в розмірі 75 000 гривень 00 копійок без ПДВ, при цьому, позивачем також вже було сплачено попередню оплату в розмірі 205 000 гривень 00 копійок без ПДВ, з яких встановлення вказаного крану коштувало

65 000 гривень 00 копійок; 2) за договором про надання охоронних послуг № 31 від 10 травня 2018 року між позивачем та ТОВ «Служба безпеки Антитерор», на підставі якого останнім здійснюється надання послуг із охорони громадського порядку, захисту від протиправних посягань та забезпечення перепускного режиму, цілісності і недоторканості майна, що розташоване на території будівельного майданчику позивача, умовами якого передбачено сплату позивачем щомісячної плати в розмірі 39 000 гривень 00 копійок, і, в той же час, у разі порушення позивачем термінів оплати, він змушений буде сплачувати пеню в розмірі подвійної облікової ставки НБУ, діючої на період, за який нараховується пеня, від несвоєчасно сплаченої суми заборгованості за кожний день прострочення оплати.

Крім того, заявник зазначив, що у період простою будівництва, зумовленого дією оспорюваного наказу, позивач також змушений буде нести витрати на утримання будівельного майданчику (електро-, водопостачання, запобігання руйнування вже збудованих елементів тощо) в розмірі близько 155 тис. грн на місяць.

Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 16 жовтня 2018 року, залишеною без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 18 грудня 2018 року, заяву ТОВ «Клаббуд» про вжиття заходів забезпечення позову задоволено частково, а саме: зупинено дію наказу Департаменту ДАБК м. Києва «Про скасування реєстрації декларації про початок виконання будівельних робіт» від 25 квітня 2018 року № 109 з тих підстав, що заходи забезпечення позову, вказані позивачем, є розумними та адекватними, а також такими, що забезпечать збалансованість інтересів сторін.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким відмовив заявнику у задоволенні заяви про забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що зупиняючи дію оскаржуваного наказу Департаменту ДАБК м. Києва «Про скасування реєстрації декларації про початок виконання будівельних робіт» від 25 квітня 2018 року № 109, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив з того, що зупинення будівельних робіт призведе до значних фінансових втрат забудовника, оскільки незалежно від того, чи здійснюються будівельні роботи, забудовник вступив з третіми особами у договірні правовідносини, у зв'язку з чим набув перед цими особами фінансові зобов'язання. Однак, судами не враховано, що фінансові права забудовника можуть зазнати ще більших порушень у разі продовження будівництва з порушеннями будівельних норм та стандартів, якщо в ході судового розгляду справи по суті буде встановлена правомірність винесеного відповідачем рішення.

Крім того, застосування таких заходів забезпечення позову, як зупинення дії оскаржуваного наказу про скасування реєстрації декларації про початок будівництва до вирішення спору по суті, фактично надає можливість підрядникам безперешкодно, без жодних обмежень, продовжувати будівництво об'єкта,

не зважаючи на встановлені відповідачем порушення вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності.

Відповідачем, який є спеціальним органом у сфері містобудування, встановлено, що дії позивача становлять суспільну загрозу життю та здоров'ю людей, оскільки немає даних про відповідність містобудівної документації, на підставі якої здійснюється будівництво, вимогам закону.

Застосовуючи заходи забезпечення позову, суд фактично погодився із збереженням стану триваючого порушення містобудівних вимог та забезпечення неналежних заходів безпеки, які виявлені відповідачем у діяльності відповідача. Водночас, в оскаржуваних судових рішеннях немає посилок на очевидну протиправність рішень відповідача (наказів, приписів), дію яких зупинено в порядку забезпечення позову, і відповідні обставини судами не встановлені.

Викладене свідчить про непропорційність та неспівмірність застосованих судом заходів забезпечення позову, а отже й про наявність підстав для скасування оскаржуваних судових рішень. Даний висновок узгоджується з правовою позицією, що міститься, зокрема, у постановах Верховного Суду від 03 жовтня 2018 року у справі № 826/5233/18, від 28 лютого 2019 року у справі № 826/2259/18, у яких Верховний Суд скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій про забезпечення позову у правовідносинах аналогічних тим, що виникли у цій справі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 квітня 2019 року у справі № 826/10936/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81431079>.

14. Недопустимо забезпечувати позов шляхом зупинення виконання судових рішень, що набрали законної сили

Заходи забезпечення позову не повинні суперечити принципу верховенства права, складником якого є принцип правової визначеності; зокрема, недопустимо забезпечувати позов шляхом зупинення виконання судових рішень, що набрали законної сили, оскільки це не відповідає положенням Конституції України в частині обов'язковості виконання судових рішень; заходи забезпечення позову також мають застосовуватися виключно в межах заявлених у відповідній справі позовних вимог, відповідати критеріям співмірності, адекватності та розумності вимог заявника щодо забезпечення позову

22 грудня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України», Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг на ухвалу Окружного адміністративного суду м. Києва від 26 травня 2022 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 8 вересня 2022 року у справі № 640/32706/21 за позовом Публічного акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Вінницягаз» до Національної комісії,

що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг про визнання бездіяльності протиправною, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

АТ «Вінницягаз» звернулось до з позовом до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі - НКРЕКП), у якому, з урахуванням заяви про збільшення позовних вимог, просило: визнати протиправною бездіяльність НКРЕКП, що полягає у незатвердженні обсягу різниці між фактично обґрунтованою вартістю послуг з розподілу природного газу, та затвердженими тарифами; зобов'язати НКРЕКП затвердити обсяг різниці в розмірі 940 125 тис. грн та включити позивача до реєстру підприємств, які беруть участь в процедурі врегулювання заборгованості суб'єктів ринку природного газу.

Разом із позовною заявою АТ «Вінницягаз» подало до суду першої інстанції заяву про забезпечення позову, в якій заявник просив: заборонити Акціонерному товариству «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України», до завершення розгляду даної справи подавати заяви про примусове виконання виконавчих документів, які видані на підставі рішення Господарського суду Вінницької області від 8 листопада 2017 року та постанови Північно-Західного апеляційного господарського суду від 17 листопада 2021 року у справі № 902/368/16, а також рішення Господарського суду Вінницької області від 13 січня 2020 року, залишеного в силі постановою Північно-Західного апеляційного господарського суду від 22 лютого 2022 року у справі №902/537/18; заборонити органам та особам, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, вчиняти дії по врегулюванню заборгованості АТ «Вінницягаз» перед АТ «НАК «Нафтогаз України» у порядку іншому, ніж визначено для такої заборгованості нормами Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу», а саме, вчиняти будь-які виконавчі дії по примусовому стягненню заборгованості АТ «Вінницягаз» заборгованості перед АТ «НАК «Нафтогаз України» (81 365 166,10 грн основного боргу, 32 898 051,74 грн пені, 828 417,93 грн 3% річних, 22 422 297,49 грн інфляційних втрат у справі № 902/368/16 та 144 882,11 грн 3% річних, 24 159 157,40 грн інфляційних втрат у справі № 902/537/18); заборонити банківським установам (банкам), в яких відкрито рахунки АТ «Вінницягаз» приймати до виконання будь-які вимоги, в тому числі, платіжні вимоги органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, про примусове стягнення заборгованості, врегулювання якої передбачено нормами Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу», зокрема в межах виконавчих проваджень по стягненню заборгованості перед АТ «НАК «Нафтогаз України», яка виникла до 31 грудня 2020 року за договором купівлі-продажу природного газу для виробничо-технологічних та власних потреб № 13-110 - ВТВ від 4 січня 2013 року та стягнута на підставі рішення Господарського суду Вінницької області від 8 листопада 2017 року та постанови Північно-Західного

апеляційного господарського суду від 17 листопада 2021 року у справі № 902/368/16, а також рішення Господарського суду Вінницької області від 13 січня 2020 року, залишеного в силі постановою Північно-Західного апеляційного господарського суду від 22 лютого 2022 року у справі № 902/537/18; зупинити стягнення на підставі наказів Господарського суду Вінницької області, виданих на виконання на підставі рішення Господарського суду Вінницької області від 8 листопада 2017 року та постанови Північно-Західного апеляційного господарського суду від 17 листопада 2021 року у справі № 902/368/16, а також рішення Господарського суду Вінницької області від 13 січня 2020 року, залишеного в силі постановою Північно-Західного апеляційного господарського суду від 22 лютого 2022 року у справі № 902/537/18.

Заяву про забезпечення позову мотивовано посиланням на приписи Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу» від 14 липня 2021 року № 1639-ІХ, згідно якого стягнення заборгованості можливе лише в установленому вищезазначеним спеціальним Законом порядку, натомість з позивача відбувається стягнення в загальному порядку.

Ухвалою Окружного адміністративного суду м. Києва від 26 травня 2022 року, залишеною без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 8 вересня 2022 року, заяву АТ «Вінницягаз» задоволено частково, а саме: заборонено органам та особам, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, вчиняти дії із стягнення заборгованості АТ «Вінницягаз» перед АТ «НАК «Нафтогаз України» у порядку іншому, ніж визначено для такої заборгованості нормами Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу», а саме, вчиняти будь-які виконавчі дії по примусовому стягненню заборгованості АТ «Вінницягаз» перед АТ «НАК «Нафтогаз України» (81 365 166,10 грн основного боргу, 32 898 051,74 грн пені, 2 828 417,93 грн 3% річних, 22 422 297,49 грн інфляційних втрат у справі № 902/368/16 та 3 144 882,11 грн 3% річних, 24 159 157,40 грн інфляційних втрат у справі № 902/537/18). У задоволенні решти вимог відмовлено.

Ухвалюючи вищезазначені судові рішення, суди попередніх інстанцій виходили з того, що заборгованість, що стягується за рішеннями господарських судів у справі № 902/368/16 та у справі № 902/537/18 підлягає врегулюванню у відповідності до процедур, передбачених Законом України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу», оскільки статтю 2 вказаного Закону визначено, що його дія поширюється на відносини із врегулювання заборгованості за придбаний у НАК «Нафтогаз України» природний газ, послуги з його розподілу і транспортування та виключно на суб'єктів ринку природного газу, що включені до Реєстру.

Верховний Суд касаційні скарги задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким відмовив позивачу у задоволенні заяви про забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що АТ «Вінницягаз» звернулося до суду із заявою про забезпечення позову шляхом зупинення виконання рішення Господарського суду Вінницької області від 8 листопада 2017 року у справі № 902/368/16 та рішення Господарського суду Вінницької області від 13 січня 2020 року у справі № 902/537/18.

Верховним Судом звернуто увагу, що відповідно до статті 129-1 Конституції України судові рішення є обов'язковим до виконання; держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Згідно зі статтею 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судові рішення, яке набрало законної сили, є обов'язковим для учасників справи, для їхніх правонаступників, а також для всіх органів, підприємств, установ та організацій, посадових чи службових осіб, інших фізичних осіб і підлягає виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності, - за її межами; невиконання судового рішення тягне за собою відповідальність, встановлену законом. Конституційний Суд України неодноразово зазначав у своїх рішеннях, що виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, законодавчо визначений комплекс дій, спрямованих на захист і відновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави (пункт 2 мотивувальної частини рішення від 13 грудня 2012 року № 18-рп/2012); невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом (пункт 3 мотивувальної частини рішення від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012).

На цій підставі слід дійти висновку, що невиконання судового рішення, яке набуло законної сили, або надання йому переоцінки суперечить принципу верховенства права, складовою якого є принцип правової визначеності; суд, за загальним правилом, не повинен брати до уваги посилання сторони у справі в обґрунтування своєї позиції на фактичні обставини, виникнення яких стало наслідком невиконання такою стороною судового рішення, що набуло законної сили. Аналогічний висновок сформульований Верховним Судом, зокрема, у постановках від 18 жовтня 2018 року у справі № 638/643/17, від 18 квітня 2019 року у справі № 808/2291/16, від 21 листопада 2019 року у справі № 344/8720/16-а, від 29 листопада 2019 року у справі № 805/5043/15-а, від 20 лютого 2020 року у справі № 15/6834/15 та від 18 лютого 2022 року у справі № 520/3601/19.

Колегія суддів Верховного Суду зауважила, що застосування у даному випадку задоволених судами попередніх інстанцій заходів забезпечення позову фактично призведе до зупинення виконання судових рішень господарського суду у справах № 902/368/16 та № 902/537/18, що суперечить статті 18 Господарського процесуального кодексу України та не відповідає положенням Конституції України (в частині обов'язковості судових рішень). Про що обґрунтовано зазначають АТ НАК «Нафтогаз України» та НКРЕКП у касаційних скаргах. Отже, з огляду на те, що

судові рішення у справах №902/368/16 та №902/537/18 були ухвалені у порядку господарського судочинства, то тільки у вказаному порядку може бути вирішено питання стосовно зупинення їх виконання.

При цьому колегія суддів Верховного Суду зазначила, що суди попередніх інстанцій не звернули увагу на те, що заявлені позивачем засобом забезпечення позову не відповідають позовним вимогам. Так, позивач звернувся до суду із вимогами до НКРЕКП, у якому просить визнати протиправною бездіяльністю НКРЕКП, що полягає у незатвердженні обсягу різниці між фактично обґрунтованою вартістю послуг з розподілу природного газу, та затвердженими тарифами та зобов'язати НКРЕКП затвердити обсяг різниці в розмірі 940 125 тис. грн та включити позивача до реєстру підприємств, які беруть участь в процедурі врегулювання заборгованості суб'єктів ринку природного газу. Водночас звертаючись із заявою про забезпечення позову АТ «Вінницягаз» фактично просило забезпечити позов шляхом зупинення виконання рішень господарського суду у справах №902/368/16 та №902/537/18.

Вказане свідчить про неадекватність/неспівмірність виду забезпечення позову, який просить застосувати особа, котра звернулася з такою заявою, заявленим позовним вимогам у справі №640/32706/21. При цьому, як обґрунтовано зазначило АТ НАК «Нафтогаз України» у касаційній скарзі, суди попередніх інстанцій не взяли до уваги висновок Верховного Суду, викладений у постанові від 1 жовтня 2020 року у справі № 524/188/18 про те, що недопустимо забезпечувати позов шляхом зупинення виконання судових рішень, що набрали законної сили. Подібних висновків про недопустимість застосування заходів забезпечення позову, які можуть призвести до зупинення виконання іншого судового рішення дійшов Верховний Суд також у постановках від 3 квітня 2019 року у справі № 211/129/18-ц, від 20 грудня 2019 року у справі № 640/9158/19 та від 9 листопада 2021 року у справі № 160/10368/20.

Також колегія суддів Верховного Суду вказала, що частково задовольняючи заяву АТ «Вінницягаз» про забезпечення позову у справі №640/32706/21, суди попередніх інстанцій не перевірили доводи та вимоги цієї заяви критеріям розумності, обґрунтованості і адекватності вимог заявника щодо забезпечення позову; забезпечення збалансованості інтересів сторін, а також інших учасників судового процесу; наявності зв'язку між конкретним заходом забезпечення позову і предметом позовної вимоги, зокрема, чи спроможний такий захід забезпечити фактичне виконання судового рішення в разі задоволення позову; імовірності утруднення виконання або невиконання рішення суду в разі невжиття таких заходів; запобігання порушенню у зв'язку із вжиттям таких заходів прав та охоронюваних законом інтересів осіб, що не є учасниками даного судового процесу. Таким чином, колегія суддів вважала обґрунтованим посилання АТ НАК «Нафтогаз України» та НКРЕКП на те, що оскаржувані судові рішення у цій справі не відповідають правовій позиції Верховного Суду, викладеній у постановках від 21 листопада 2018 року у справі № 826/8556/17, від 25 квітня 2019 року у справі № 826/10936/18, від 9 квітня 2020 року у справі №640/21360/19 та від 1 лютого 2022 року у справі №902/368/16, про те,

що заходи забезпечення мають бути вжиті лише в межах позовних вимог та бути адекватними та співмірними з позовними вимогами.

Задовольняючи частково заяву про забезпечення позову, суди попередніх інстанцій не перевірили вказану заяву на відповідність критеріям, визначеним у вказаних постановках Верховного Суду, зокрема, розумності, обґрунтованості і адекватності вимог заявника щодо забезпечення позову.

Водночас колегія суддів визнала безпідставним посилення судів попередніх інстанцій на положення Закону №1639-IX, статтею 2 якого визначено, що його дія поширюється на відносини із врегулювання заборгованості за придбаний у АТ «НАК «Нафтогаз України» природний газ, послуги з його розподілу і транспортування та виключно на суб'єктів ринку природного газу, що включені до Реєстру, оскільки вказаним Законом не врегульовуються питання стосовно зупинення виконання рішення судів, які набрали законної сили. Колегія суддів наголошує, що питання стосовно відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, зміна способу та порядку виконання судового рішення, ухваленого у порядку господарського судочинства, здійснюється відповідно до статті 331 Господарського процесуального кодексу України.

Також колегія суддів відхилила доводи позивача, викладені у відзиві на касаційні скарги, про те, що ухвала Окружного адміністративного суду м. Києва від 26 травня 2022 року про забезпечення позову у справі №640/32706/21 жодним чином не зупиняє та не впливає на можливість та порядок виконання рішень суду у справах № 902/368/16 та № 902/537/18, оскільки пунктом 2 резолютивної частини ухвали Окружного адміністративного суду м. Києва від 26 травня 2022 року постановлено «заборонити органам та особам, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, вчиняти дії із стягнення заборгованості АТ «Вінницягаз» перед АТ «НАК «Нафтогаз України» ..., а саме, вчиняти будь-які виконавчі дії по примусовому стягненню заборгованості АТ «Вінницягаз» перед АТ «НАК «Нафтогаз України» ... у справі № 902/368/16 та ... у справі № 902/537/18». При цьому з мотивувальних частин оскаржуваних судових рішень чітко вбачається, що суди попередніх інстанцій, частково задовольняючи заяву АТ «Вінницягаз» про забезпечення позову у справі №640/32706/21, виходили із того, що виконання судових рішень у справах № 902/368/16 та № 902/537/18 у подальшому може ускладнити виконання судового рішення у справі, яка розглядається, у разі задоволення позову.

Таким чином, судами першої та апеляційної інстанцій надано неправильну правову оцінку підставам застосування заходів забезпечення адміністративного позову, заявленим АТ «Вінницягаз» у заяві про забезпечення позову, на відповідність їх вимогам частини другої статті 150 КАС України і, як наслідок, застосовано заходи забезпечення позову без наявності хоча б однієї з підстав, визначених частиною другою статті 150 КАС України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 грудня 2022 року у справі № 640/32706/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108025499>.

III. Застосування заходів забезпечення позову у спрах, розглянутих судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1. На що саме потрібно звертати увагу суду при застосуванні засобів забезпечення позову з підстав, передбачених п. 2 ч. 2 ст. 150 КАС України

У разі забезпечення позову з підстав, зокрема, передбачених п. 2 ч. 2 ст. 150 КАС України, необхідно враховувати, що, по-перше, керуючись конструкцією зазначеної правової норми процесуального закону, поряд із наявністю очевидних ознак протиправності рішення, яке оскаржується в судовому порядку, законодавець як обов'язкову умову для застосування заходів забезпечення позову визначив наявність унаслідок цього порушення прав або інтересів особи, яка звернулася до суду, таким рішенням; а по-друге, значення вжитого законотворцем поняття «очевидні ознаки» необхідно розуміти як оціночну характеристику обставин, які сприймаються однозначно, є беззаперечними, не викликають жодних сумнівів і, не потребуючи оцінки доводів і аргументів позовної заяви, висловлених по суті спору, явно свідчать про протиправний характер адміністративного акта, який оскаржується до суду

13 березня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Рівненської області на ухвалу Рівненського окружного адміністративного суду від 2 жовтня 2018 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 26 грудня 2018 року у справі № 1740/2484/18 за позовом ОСОБА_1 до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Рівненської області про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачем було подано заяву про забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення дисциплінарної палати КДКА Рівненської області №Д/13-4 від 13 вересня 2018 року про накладення на адвоката ОСОБА_1 дисциплінарного стягнення та зобов'язання відповідача повідомити Раду адвокатів Рівненської області про прийняте судом рішення для внесення відповідних відомостей в Єдиний реєстр адвокатів України про зупинення судом дії рішення №Д/13-4 від 13 вересня 2018 року дисциплінарної палати КДКА Рівненської області.

Обґрунтовуючи заяву про вжиття заходів забезпечення позову, позивач зазначив, що в його провадженні знаходиться 46 цивільних та кримінальних справ, по яких «проходять» 51 особа, з якими укладено договори та угоди про надання юридичних та адвокатських послуг. Більшість цих справ знаходяться на розгляді в судах. Тому, на його думку, необхідно застосувати захід забезпечення позову

шляхом зупинення дії індивідуального акта - спірного рішення дисциплінарної палати КДКА Рівненської області №Д/13-4 від 13 вересня 2018 року.

Ухвалою Рівненського окружного адміністративного суду від 2 жовтня 2018 року, залишеною без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 26 грудня 2018 року задоволено заяву ОСОБА_1 про забезпечення позову.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким відмовив позивачу у задоволенні заяви про забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Переглядаючи рішення судів попередніх інстанцій в касаційному порядку, Верховний Суд дійшов висновку про відсутність законодавчо визначених обставин для вжиття заходів забезпечення позову з огляду на наступне.

В разі забезпечення позову з підстав, зокрема, передбачених пунктом 2 частини другої статті 150 КАС України необхідно враховувати, що, по-перше: виходячи з конструкції зазначеної правової норми процесуального закону, поряд з наявністю очевидних ознак протиправності рішення, яке оскаржується в судовому порядку, законодавець, як обов'язкову умову, для застосування заходів забезпечення позову, визначив існування, внаслідок цього, порушення прав або інтересів особи, яка звернулася до суду, таким рішенням; а по-друге: значення вжитого законотворцем поняття «очевидні ознаки» необхідно розуміти як оціночну характеристику обставин, які сприймаються однозначно, є беззаперечними, не викликають жодних сумнівів й, не потребуючи оцінки доводів і аргументів позовної заяви, висловлених по суті спору, явно свідчать про протиправний характер адміністративного акту, який оскаржується до суду.

Утім, наведені позивачем у заяві про забезпечення позову обставини під час її розгляду судом першої інстанції не були підтверджені жодним належним та допустимим доказом.

Верховний Суд вказав, що з огляду на зміст заяви про забезпечення позову, відсутні підстави стверджувати про наявність очевидних ознак протиправності спірного рішення відповідача.

За таких обставин, а також за відсутності підстав, передбачених статтею 150 КАС України, висновки судів попередніх інстанцій про необхідність вжиття заходів забезпечення позову у цій справі є помилковими.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2020 року у справі № 1740/2484/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88187402>.

2. Наказ Міністерства юстиції України, яким реєстратору призупинено доступ до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, не позбавляє особу її права на працю

Гарантоване Конституцією України право особи на працю в особі державного реєстратора, якому Міністерство юстиції України за результатами розгляду скарги

заблокувало або анулювало доступ до Державного реєстру прав, не порушується таким рішенням суб'єкта владних повноважень, оскільки ця особа має право здійснювати діяльність, яка не стосується дій щодо вчинення державної реєстрації прав на нерухоме майно та державної реєстрації юридичних, фізичних осіб – підприємців

30 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства юстиції України на ухвалу Вінницького окружного адміністративного суду від 16 вересня 2020 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 25 листопада 2020 року у справі № 120/4469/20-а за позовом Державного реєстратора Роздолівської сільської ради Мурованокуриловецького району Вінницької області ОСОБА_1 до Міністерства юстиції України про визнання протиправним і скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачка разом з позовною заявою подала заяву про забезпечення позову, в якій просила суд зупинити дію оскарженого наказу Міністерства юстиції України та просила зобов'язати Державне підприємство "Національні інформаційні системи" невідкладно поновити їй доступ до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно до набрання законної сили судовим рішенням по суті спору.

В обґрунтування заяви вказала на існування очевидної небезпеки заподіяння шкоди її правам, свободам та законним інтересам до ухвалення рішення в адміністративній справі по суті, оскільки оскаржуваний наказ Міністерства юстиції України є діючим та таким, що блокує здійснення своїх повноважень державного реєстратора, що завдає шкоду не тільки їй, а й іншому колу осіб, які звернулися до неї із заявами про вчинення реєстраційних дій.

Звертала увагу на те, що фактично оскаржуваний наказ позбавляє її права займатися професійною діяльністю державного реєстратора, і відновити ділову та професійну репутацію після цього буде вкрай складно.

Ухвалою Вінницького окружного адміністративного суду від 16 вересня 2020 року, залишеною без змін Постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 25 листопада 2020 року, заяву про забезпечення адміністративного позову задоволено частково.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій скасував та ухвалив нове рішення, яким у задоволенні заяви про забезпечення позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

Підстави забезпечення позову, передбачені частиною другою статті 150 КАС України, є оціночними, тому суд повинен у кожному випадку, виходячи з конкретних доказів, установити, чи є хоча б одна з названих обставин і оцінити, чи не може застосуванням заходів забезпечення позову бути завдано ще більшої шкоди, ніж та, якої можливо запобігти.

Інститут забезпечення адміністративного позову дійсно є однією з гарантій захисту прав, свобод та законних інтересів юридичних та фізичних осіб - позивачів

в адміністративному процесі, механізмом, який покликаний забезпечити реальне та неухильне виконання судового рішення прийнятого в адміністративній справі. Однак, застосовуючи такий інститут, необхідно перш за все враховувати його мету та запобігати вирішенню спору у справі шляхом задоволення заяви про забезпечення позову.

На погляд Верховного Суду, задовольняючи частково заяву про забезпечення позову суди попередніх інстанцій, фактично надали доступ до Реєстру особі, чим фактично вирішили по суті одну з позовних вимог, оскільки державний реєстратор в подальшому здійснює діяльність у сфері реєстрації прав на нерухоме майно та державної реєстрації юридичних, фізичних осіб-підприємців, незважаючи на те, що оскаржуваний наказ, дію якого зупинено, був винесений з підстав порушень порядку державної реєстрації державним реєстратором при вчиненні дій у зазначених вище сферах, що може в подальшому зашкодити правам третіх осіб.

Колегія суддів суду касаційної інстанції вважала, що зазначені позивачкою у заяві про забезпечення позову доводи не дають суду підстав для вжиття заходів забезпечення позову, що передбачені статтею 151 Кодексу адміністративного судочинства України, оскільки позивач жодним чином не позбавлений права на працю та вправі здійснювати діяльність, яка не стосується дій щодо вчинення державної реєстрації прав на нерухоме майно та державної реєстрації юридичних, фізичних осіб-підприємців.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 квітня 2021 року у справі №120/4469/20а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96685251>.

3. Забезпечення позову з підстав існування очевидних ознак протиправності рішення суб'єкта владних повноважень може мати місце лише за умови, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду

Саме існування очевидних ознак протиправності рішення суб'єкта владних повноважень не може бути єдиною підставою для забезпечення позову шляхом зупинення дії такого рішення, оскільки вказана ознака є лише передумовою для такого забезпечення та суд має брати її до уваги з урахуванням іншої підстави забезпечення позову – невжиття таких заходів може істотно ускладнити / унеможливити виконання рішення суду чи ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав / інтересів позивача

14 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 07 липня 2020 року у справі № 320/3957/20 за позовом ОСОБА_1 до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва, треті особи на стороні відповідача, які не заявляють самостійні вимоги на предмет спору: Національна

асоціація адвокатів України, Рада адвокатів України в особі Голови Ізовітової Лідії Павлівни про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Звертаючись до суду, особа разом з позовною заявою подала заяву про забезпечення позову, у якій просила зупинити дію оскарженого рішення дисциплінарної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва.

Заява обґрунтована тим, що невжиття таких заходів забезпечення позову може призвести до ускладнення або навіть унеможливлення ефективного захисту та поновлення її порушених прав та законних інтересів, оскільки дія оскаржуваного нею рішення КДКА до розгляду судом спору в цій справі по суті матиме для неї негативні наслідки, а саме призведе до порушення її права на працю, дострокового розірвання клієнтами з нею договорів про надання правової допомоги та необхідності повернення отриманих нею гонорарів за адвокатські послуги, вплине на її репутацію, призведе до позбавлення її засобів існування, оскільки адвокатська діяльність є єдиним джерелом її доходу.

Ухвалою Київського окружного адміністративного суду від 12 травня 2020 року позивачу відмовлено в забезпеченні позову.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 07 липня 2020 року ухвалу суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення, яким заяву ОСОБА_1 про забезпечення позову задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення суду апеляційної інстанції та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

При вирішенні питання про забезпечення позову суд має здійснити оцінку обґрунтованості доводів заявника щодо необхідності вжиття відповідних заходів з урахуванням такого: розумності, обґрунтованості і адекватності вимог заявника щодо забезпечення позову; забезпечення збалансованості інтересів сторін, а також інших учасників судового процесу; наявності зв'язку між конкретним заходом до забезпечення позову і предметом позовної вимоги, зокрема, чи спроможний такий захід забезпечити фактичне виконання судового рішення в разі задоволення позову; ймовірності утруднення виконання або невиконання рішення суду в разі невжиття таких заходів; запобігання порушенню у зв'язку із вжиттям таких заходів прав та охоронюваних законом інтересів осіб, що не є учасниками даного судового процесу.

З огляду на те, що позивачем заявлено вимогу про визнання протиправним та скасування рішення КДКА м. Києві, його зупинення в порядку забезпечення позову фактично указує на вирішення позовних вимог в адміністративному спорі по суті.

Щодо визначеної позивачем у якості підстави для забезпечення позову наявність ознак, які свідчать про очевидність протиправності оскаржуваного рішення, Верховний Суд зазначає, що в цьому випадку наявність ознак протиправності оскаржуваного нормативно-правового акту може бути виявлена судом тільки на підставі з'ясування фактичних обставин справи, а також оцінки належності, допустимості і достовірності як кожного доказу окремо, так і

достатності та взаємного зв'язку наявних у матеріалах справи доказів у їх сукупності. Застосування заходів забезпечення позову в цьому випадку фактично вирішує справу по суті предмету позову.

Саме існування очевидних ознак протиправності рішення суб'єкта владних повноважень, як стверджує позивач, не може бути єдиною підставою для забезпечення позову шляхом зупинення дії такого рішення, оскільки дана ознака є лише передумовою для такого забезпечення та повинна прийматись судом до уваги із врахуванням іншої підстави забезпечення позову - невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача.

Також, колегія суддів Верховного Суду звернула увагу сторін у справі на той факт, що КДКА м. Києва застосовано до заявника захід дисциплінарного впливу, який прямо передбачений Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», що теж необхідно було врахувати суду апеляційної інстанції при вирішенні питання щодо забезпечення позову, у запропонований позивачем спосіб.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 травня 2021 року у справі №320/3957/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96907629>.

4. Заборона Антимонопольному комітету України вчиняти будь-які дії, пов'язані з проведенням розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції в конкретній справі не відповідає меті застосування правового інституту забезпечення позову

Подання Антимонопольного комітету України про попередні висновки за результатами розгляду справи не є рішенням, яке встановлює, змінює та припиняє правовідносини і, відповідно, не порушує прав та інтересів осіб, та не є нормативно-правовим чи індивідуальним актом, дію якого може бути зупинено в порядку забезпечення адміністративного позову.

Водночас застосований судом спосіб забезпечення позову шляхом заборони вчиняти дії на підставі цього подання, а саме ухвалювати у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції будь-які рішення до набрання законної сили судовим рішенням у справі спрямований на заборону ухвалення в майбутньому відповідачем та органами рішень, прийняття яких є дискреційним повноваженням останніх у межах розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що не узгоджується з принципами адміністративного судочинства та не відповідає меті застосування правового інституту забезпечення позову

22 грудня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Антимонопольного комітету

України на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 08 листопада 2018 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 13 лютого 2019 року у справі № 826/16754/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «БОЛОНЬЯ КОМПАНІ» до Антимонопольного комітету України про визнання протиправними дій та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Звертаючись до суду, особа разом з позовною заявою подала заяву про забезпечення позову, у якій просила до вирішення спору по суті зупинити дію подання Антимонопольного комітету України та заборонити Антимонопольному комітету України, будь-яким його органам та структурним підрозділам вчиняти всі та будь-які дії, пов'язані з проведенням розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції у справі №143-26.13/153-16.

Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 08 листопада 2018 року, залишеною без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 13 лютого 2019 року, клопотання Товариства з обмеженою відповідальністю "БОЛОНЬЯ КОМПАНІ" про вжиття заходів забезпечення позову задоволено частково.

Зупинено дію подання Антимонопольного комітету України від 13.07.2018 "Про попередні висновки за результатами розгляду справи №143-26.13/153-16" до набрання законної сили судовим рішенням у цій справі та заборонено Антимонопольному комітету України, будь-яким його органам та структурним підрозділам вчиняти дії на підставі оскарженого подання, а саме - заборонено приймати у справі №143-26.13/153-16 будь-які рішення до набрання законної сили судовим рішенням у цій справі. В задоволенні решти вимог відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким у задоволенні заяви про забезпечення позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

В мотивувальній частині оскаржуваної ухвали суд навів приписи статті 150 КАС України та частин першої та другої статті 151 КАС України, однак не вказав який з видів забезпечення позову, передбачених частиною першою статті 151 КАС України підлягає застосуванню.

Приписами частини 1 статті 151 КАС України встановлений вичерпний перелік способів забезпечення адміністративного позову.

Таким чином, з огляду на застосовані судом заходи забезпечення позову, останній керувався приписами пунктів 1 та 2 частини 1 статті 151 КАС України, які передбачають забезпечення шляхом зупинення дії індивідуального акта або нормативно-правового акта та заборону відповідачу вчиняти певні дії.

Проте, Верховний Суд з такими висновками не погодився.

Так зі змісту спірного подання вбачається, що воно носить суто рекомендаційний характер, за результатами вчинених процесуальних дій по збиранню та аналізу доказів під час розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, у свою чергу прийняття

рішення за результатами розгляду такої справи, відповідно до статті 48 Закону України "Про захист економічної конкуренції" є дискреційними повноваженнями органів Антимонопольного комітету України.

Верховний Суд звернув увагу, що за своєю правовою природою подання про попередні висновки за результатами розгляду справи не є рішенням, яке встановлює, змінює та припиняє правовідносин і відповідно не порушує прав та інтересів осіб, та не є нормативно-правовим чи індивідуальним актом дію якого може бути зупинено в порядку забезпечення адміністративного позову.

Водночас застосований судом спосіб забезпечення позову у цій справі, направлений на заборону прийняття в майбутньому відповідачем та органами рішень, прийняття яких є дискреційними повноваженням останніх в межах розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що не узгоджується з принципами адміністративного судочинства та не відповідає меті застосування правового інституту забезпечення позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 грудня 2020 року у справі № 826/16754/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93708757>.

5. Незгода особи, яка не є учасником виконавчого провадження, не створює безумовних підстав для застосування заходів забезпечення позову шляхом заборони органам державної виконавчої служби вчиняти будь-які виконавчі дії, окрім зупинення та закінчення виконавчих проваджень

Можливість виконання держаним виконавцем обов'язків із вчинення виконавчих дій у виконавчому провадженні, передбачених нормами статей 10, 13, 18, 48 Закону України «Про виконавче провадження», у зв'язку з незгодою особи, яка не є учасником виконавчого провадження, не створює безумовних підстав для застосування обраних позивачем заходів забезпечення позову

08 грудня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Шевченківського районного відділу Державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 лютого 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 09 вересня 2020 року у справі № 640/2825/20 за позовом Ради профспілкових комітетів Публічного акціонерного товариства «Центренерго» до Міністерства юстиції України, Шевченківського районного відділу Державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) про визнання протиправними та скасування постанов, визнання протиправною бездіяльності.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Разом із позовом Рада профспілкових комітетів ПАТ «Центренерго» подала заяву про його забезпечення шляхом заборони Департаменту державної

виконавчої служби МЮ України та будь-яким іншим органам державної виконавчої служби вчиняти будь-які виконавчі дії, окрім зупинення та закінчення виконавчих проваджень, відносно ПАТ «Центрэнерго», накладати арешт на майно та кошти, надсилати платіжні вимоги на примусове списання коштів, проводити перевірки майнового стану, описувати майно та стягувати грошові кошти відносно ПАТ «Центрэнерго» до вирішення спору по суті.

Заява обґрунтована тим, що процедура приватизації ПАТ «Центрэнерго» триває, а тому підстави для поновлення вчинення виконавчих дій відсутні. Також, невжиття заходів забезпечення позову матиме наслідком вчинення в рамках численних виконавчих проваджень дій по списанню грошових коштів з рахунків товариства, а також по реалізації майна підприємства, яке фактично перебуває у процесі приватизації, що матиме наслідком необхідність вчинення численних дій по поверненню таких коштів і майна.

Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 лютого 2020 року заяву про забезпечення позову задоволено частково.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 09 вересня 2020 року ухвалу суду першої інстанції скасовано в певній частині, в іншій частині ухвалу суду першої інстанції – залишено без змін.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні заяви про забезпечення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд переглядаючи рішення судів попередніх інстанцій з питань застосування заходів забезпечення позову, виходив з наступного.

Матеріали відокремленого провадження свідчать про те, що Рада профспілкових комітетів ПАТ "Центрэнерго" не є стороною жодного із 159 виконавчих проваджень з виконання рішень судів та інших органів, об'єднаних у зведене виконавче провадження, постанови державного виконавця про поновлення проваджень у яких позивачем оскаржено у цій справі.

У свою чергу, позивач, як на підставу звернення до суду із цією заявою про забезпечення позову, посилався на пункт 2.1 Положення про Раду профспілкових комітетів ПАТ "Центрэнерго", відповідно до якого рада здійснює представництво й захист трудових і соціально-економічних прав і інтересів працівників Товариства з Дирекцією, органами влади, місцевого самоврядування та в суді.

З аналізу положень Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" вбачається, що повноваження профспілок чи їх об'єднань на представництво інтересів своїх членів при реалізації ними конституційних прав на звернення за захистом своїх до судових органів стосуються індивідуальних трудових спорів членів профспілок (їх об'єднань) та пов'язаних з ними соціально-економічних прав.

Водночас у цьому провадженні об'єднанням профспілок індивідуально не визначено членів профспілок, права яких потребували б захисту суду у спосіб, про який просив позивач.

Щодо права профспілки представляти інтереси усього трудового колективу Велика Палата Верховного Суду у постанові від 23 травня 2018 року у справі №910/9010/17 зробила висновок, що при зверненні з позовом в інтересах трудового колективу профспілка (їх об'єднання) має вважатись такою, що діє від власного імені.

Водночас Рада профспілкових комітетів ПАТ "Центроенерго" не обґрунтувала заяву про забезпечення позову неможливістю (або ускладненістю) реалізації своїх прав, визначених Розділом II Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності".

За наведених вище обставин, Верховний Суд вважав передчасними висновки судів попередніх інстанцій, що невжиття заходів забезпечення позову становитиме очевидну небезпеку заподіяння шкоди правам та інтересам позивача, зумовить ситуацію, при якій захист прав стане утрудненим або неможливим, позаяк судом не встановлено у чітких конкретно інтересах звертається до суду Рада профспілкових комітетів ПАТ "Центроенерго", а відтак чіткі права та які саме права чи інтереси порушуються оскаржуваними постановами державного виконавця.

Можливість виконання держаним виконавцем обов'язків по вчиненню виконавчих дій у виконавчому провадженні, передбачених нормами статей 10, 13, 18, 48 Закону України «Про виконавче провадження», у зв'язку із незгодою особи, яка не є учасником виконавчого провадження, не створює безумовних підстав для застосування обраних позивачем заходів забезпечення позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 грудня 2020 року у справі № 640/2825/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93373188>.

6. Щодо неможливості зупинення судом процедури проведення електронних торгів

Електронні торги, що проводяться в межах виконання судового рішення, є такими, що проводяться уповноваженою державою особою і саме від імені держави. Отже, на вимоги, заявлені в заяві про вжиття заходів забезпечення позову, поширюються імперативні приписи процесуального закону, а саме норми ч. 6 ст. 151 КАС України щодо неможливості зупинення судом процедури проведення електронних торгів

10 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного виконавця Білецького Ігоря Мироновича на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 10 серпня 2020 року у справі № 380/5217/20 за позовом ОСОБА_1 до Приватного виконавця Білецького Ігоря Мироновича, Державного підприємства «СЕТАМ» про визнання дій та бездіяльності протиправними, зобов'язання до вчинення дій.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Одночасно з позовною заявою позивач подав заяву про забезпечення позову, в якій до вирішення даної справи по суті та набрання судовим рішенням законної сили просив заборонити приватному виконавцю Львівського виконавчого округу Білецькому Ігорю Мироновичу вчиняти будь-які дії, в тому числі виконавчі дії щодо боржника у виконавчому провадженні, направлені на реалізацію через систему прилюдних (електронних) торгів «СЕТАМ» нерухомого майна.

Ухвалою Львівського окружного адміністративного суду у задоволенні заяви позивача про забезпечення позову відмовлено.

Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду ухвалу суду першої інстанції з питань забезпечення позову скасовано. Заяву про вжиття заходів забезпечення позову задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення апеляційного адміністративного суду та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини шостої статті 151 КАС України не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які полягають в (або мають наслідком) припиненні, відкладенні, зупиненні чи іншому втручанні у проведення конкурсу, аукціону, торгів, тендера чи інших публічних конкурсних процедур, що проводяться від імені держави (державного органу), територіальної громади (органу місцевого самоврядування) або за участю призначеного державним органом суб'єкта у складі комісії, що проводить конкурс, аукціон, торги, тендер чи іншу публічну конкурсну процедуру.

При цьому, статтею 16 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» приватним виконавцем може бути громадянин України, уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, встановленому законом.

Верховний Суд зазначив, що зі змісту наведених норм вбачається, що електронні торги, що проводяться в межах виконання судового рішення, є такими, що проводяться уповноваженою державою особою і саме від імені держави.

Отже, на вимоги, заявлені у заяві про вжиття заходів забезпечення позову, розповсюджуються імперативні приписи процесуального закону, а саме норми частини шостої статті 151 КАС України щодо неможливості зупинення судом процедури проведення електронних торгів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 червня 2021 року у справі №380/5217/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97565376>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у справах, що виникають у справах, у яких вирішувалося питання щодо застосування заходів забезпечення позову. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період із 01.01.2018 до 31.01.2023 / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2023. – 68 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 supremecourt_ua